

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 58 • nr. 7 • juli/augustus 2022 • € 1,75 • www.sp.nl

FAMILIEDAG IN BURGERS' ZOO
50 JAAR SP
GROOTS GEVIERD

**VAKANTIEPARK
IN VERZET**

**KOOPKRACHTCAMPAGNE
BRANDT LOS**

SPANNING
**GOUDEN TIJDEN VOOR
DE WAPENINDUSTRIE**

HET BESTE VAN 50 JAAR SP VERZAMELALBUM

De SP bestaat 50 jaar! 50 jaar actief betekent ook 50 jaar muziek. Mooie muziek van Groep Fosko, teksten van Karel Glastra van Loon, en nummers gezongen samen met verschillende bekende Nederlanders. Mooie en rake bespiegelingen op de afgelopen 50 jaar en op heel veel momenten nog steeds bijzonder actueel.

Laat je verrassen als je de nummers nog niet kent of zing hardop mee met de bekende nummers. Het kan allemaal op dit bijzondere verzamelalbum dat wordt uitgebracht in het 50 jarig jubileumjaar van de SP. Luister het album nu op Spotify. sp.nl/sp-album

Arend van Dam

SP JONGEREN

SP JONGEREN IN ACTIE VOOR HOGERE COMPENSATIE EN STUFI

Zaterdag 11 juni stonden de SP Jongeren op de Dam om met duizenden anderen te protesteren voor een hogere compensatie voor de schulden-generatie en een hogere studiefinanciering voor toekomstige studenten. Het kabinet laat studenten die zich verplicht in de schulden hebben gestoken er bekaaid vanaf komen. Daarnaast is de nieuwe studiefinanciering lager dan het bedrag toen de studiefinanciering werd afgeschaft, terwijl de prijzen zijn gestegen. De komende maanden gaan de SP Jongeren door met het organiseren van verzet tegen deze plannen. Studenten zijn geen melkkoeien!

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN
UITGAVE VAN DE
SOCIALISTISCHE
PARTIJ (SP) EN
VERSCHEIJNT
11 MAAL
PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Lesley Arp
Anne-Marie Mineur, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava
Gonnie Sluijs

Aan dit nummer werkten mee
Sjoerd Banga, Anouk Pross
Peter Verschuren, Vera Wapstra

Foto omslag
Vera Wapstra

Illustraties
Arend van Dam
Wim Steenhagen

De Tribune op Internet
sp.nl/nieuws/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de
Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie

Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten NL86ZZZ403462460000. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgelideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

IN DIT NUMMER

Recreanten in verzet

De strijd om recreatieoord
Hoek van Holland

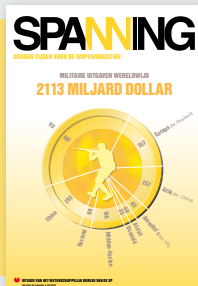
6

Zonder Pardon

Persoonlijk boek legt asielcrisis bloot

10

SPANNING

Het blad van het wetenschappelijk bureau gaat dit keer over de wereldwijde wapenhandel, hoe die profiteert van conflicten en de kwalijke rol van Nederland.

SP-familiedag

3000 SP'ers van de partij

32

Renske's referendum

Handrem voor de kiezers

40

4 Actueel: Stikstofcrisis vraagt om investeren in platteland

12 Josse de Voogd over de Atlas van Afgehaakt Nederland

20 Zomerse koopkrachtcampagne brandt los

25 Boekrecensie: Neoliberalisme. Een Nederlandse geschiedenis

28 Ierse Sinn Féin over verkiezingswinst en verzoening

36 Socioloog Engbersen analyseert arbeidsmigratie

44 Linksvoor: Petra Coret, politieke terriër met puberende pup

45 Rode denkers: Jacob Moleschott

22, 23, 24 Nieuws 43 Prikbord 46 Puzzel 48 Theo de buurtconciërge

Ongereguleerde arbeidsmigratie is een verdienmodel

Volgens minister van Gennip is het een goed idee om werkloze jongeren uit Franse probleemwijken hierheen te halen om bij ons te komen werken. Wat een wereldvreemd plan. Het kabinet wil daarnaast ook arbeidsmigratie van buiten de Europese Unie verder bevorderen. Ook dat is een slecht idee. De arbeidsinspectie adviseerde onlangs juist om te stoppen met ongereguleerde arbeidsmigratie. De werkgevers worden er rijk van, want de kosten voor arbeid blijven laag voor hen. Maar de samenleving en arbeidsmigranten betalen de prijs.

Huisvesting is een groot probleem. Werkgevers willen graag dat arbeidsmigranten hier komen werken, maar de samenleving moet dan maar voor fatsoenlijke huisvesting zorgen. In steeds meer wijken zie je betaalbare woningen opgekocht worden door uitzendbureaus om er vervolgens te veel arbeidsmigranten in te huisvesten. Regelmatig worden arbeidsmigranten onder belabberde woonomstandigheden aangetroffen. Onder leiding van onze Emile Roemer ligt er een trits aan aanbevelingen om de positie van arbeidsmigranten te verbeteren, maar daar wordt nog veel te weinig mee gedaan. Ongereguleerde arbeidsmigratie is niet in het belang van de werkende klasse, niet hier en ook niet in landen waar de arbeidsmigranten vandaan komen. Het houdt de lonen, hier en daar, laag. En het zorgt ervoor dat werkenden, van welke afkomst dan ook, tegen elkaar worden uitgespeeld. Doordat werkgevers steeds goedkope arbeid in kunnen zetten is er nauwelijks een motief om te innoveren, om de werkomstandigheden te verbeteren of om kritisch te kijken naar welk soort werk we eigenlijk in Nederland willen en nodig hebben.

Tijdens mijn bezoek aan Polen zag ik dat daar volop geworven wordt voor het werk in de Nederlandse kassen. Maar in de Poolse kassen werkten mensen uit Oekraïne. Zo werken werknemers allemaal ver weg van huis en familie om een fatsoenlijk inkomen te verdienen. Wie geen strenge en eerlijke regels wil stellen aan arbeidsmigratie, houdt uitbuiting en lage lonen in stand.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

SP-KAMERLID SANDRA BECKERMAN:
'WE MOETEN NU JUIST INVESTEREN IN HET PLATTELAND'

STIKSTOFCRISIS

Volgens Europese afspraken is Nederland verplicht om de natuur in 162 Natura 2000-gebieden te beschermen. Neerslag van ammoniak en stikstofoxiden veroorzaakt daar nu schade. Om dit tegen te gaan moet het kabinet beleid maken om de uitstoot van stikstof te verminderen. Hoe dat beleid eruit ziet en welke keuzes daarin worden gemaakt, dat leidt tot stevige politieke debatten. SP-Kamerlid Sandra Beckerman kiest daarbij voor de gezondheid van de aarde, natuurvriendelijk boeren én leefbaarheid op het platteland.

› **Hoe heeft het zo ver kunnen komen?**

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de politiek ervoor gekozen voor intensiever boeren in Nederland. Er is een politieke keuze gemaakt voor schaalvergroting en boeren zijn jarenlang opgejaagd om daar aan mee te doen. De SP heeft altijd gewaarschuwd dat dit niet goed is voor de boeren, niet goed voor de aarde en niet goed voor de consument. De boeren zitten nu gewoon klem in de wereldmarkt, tussen de macht van de banken en de grote agrobédrijven. Deze manier van werken heeft grote nadelen voor de kwaliteit van de grond en de gezondheid van mensen en dieren.

› **Is landbouw dan het enige probleem?**

Nee, de stikstofcrisis is veel groter dan de landbouw. Kijk bijvoorbeeld ook naar de industrie en het (vlieg)verkeer. Met het huidige kabinetsbeleid wordt de bioboer getroffen maar de kolenboer niet.

We moeten wel echt ingrijpen maar de focus ligt nu heel eenzijdig bij de boeren. Wat er dreigt te gebeuren als we volop boeren gaan uitkopen, is dat die 35 miljard terecht komt bij de banken omdat zij enorme leningen verstrekken. Dat geld gaat dus helemaal niet naar de boeren maar zij zijn straks wel hun bedrijf kwijt en het platteland wordt leger en leger.

› Dus de huidige plannen van het kabinet zijn een doodlopende weg?

Het heeft niet zoveel zin om boeren uit te kopen om vervolgens plaats te maken voor grote distributiecentra, windmolenparken en zonneparken. Stikstof verschaalt de grond maar het kabinet verschaalt nu het platteland. Je ziet dat de rijen op het platteland gesloten worden omdat de bewoners zich afvragen wat er terugkomt voor hun bedrijven. Dat vind ik een heel terechte zorg.

› Hoe moet het dan wel?

We moeten natuurlijk de piekuitstoot gaan aanpakken. Maar wat we ook echt moeten doen is een omschakeling in de landbouw. We zullen het geld voor de aanpak van stikstof dus moeten inzetten voor de leefbaarheid op het platteland. Zo maken we het voor boeren mogelijk om anders te gaan boeren. De afhankelijkheid van banken moet uit de sector waardoor je ook met kleinere bedrijven rond kan komen. Zo verminder je ook de uitstoot van stikstof. Als je het zo aanpakt kunnen er zelfs meer boeren komen maar wel op een manier die goed is voor iedereen. Zo houden we het platteland en de steden en dorpen die daar zijn ook leefbaar. Het is een politieke verantwoordelijkheid om dat mogelijk te maken. •

tekst Xander Topma
foto Maurits Gemmink

Jannie Visscher
voorzitter SP

Eén familie

Je bent lid van de SP omdat je idealen hebt. Idealen over hoe de wereld eruit zou kunnen zien wanneer die is ingericht volgens de principes van de SP: menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Dat is nu niet bepaald het geval. Al jarenlang regeert in ons land de macht van het kapitaal. Een kleine groep mensen wordt steeds rijker en bulkt van het geld terwijl steeds meer mensen niet eens genoeg geld meer hebben voor een fatsoenlijk leven. Hoe hard ze ook werken en hun best doen.

Als SP'ers strijden we tegen die ongelijkheid en voor een eerlijke samenleving. Er is genoeg voor iedereen als we het maar eerlijk verdelen. Soms is het moeilijk om de moed erin te houden. Omdat je vindt dat het allemaal niet snel genoeg gaat. Wat dan helpt is te bedenken dat je niet alleen bent maar dat er een hele SP-familie om je heen staat.

Dat hebben we onlangs weer ervaren op een bijeenkomst met onze volksvertegenwoordigers. Daar deelden we ervaringen en zochten we oplossingen voor de problemen waar een volksvertegenwoordiger tegenaan kan lopen.

Het toppunt van dat familiegevoel was op zondag 19 juni in de dierentuin in Arnhem. Daar vierden we met meer dan 3000 SP'ers, familie en vrienden onze 50e verjaardag op de SP Familiedag. Ze waren er allemaal: leden van het eerste uur en mensen die nog maar kort lid waren. En natuurlijk ook Jan Marijnissen, Remi Poppe, Agnes Kant en Emile Roemer. Onze Lilian hield een spetterende toespraak en iedereen was blij elkaar weer te zien.

Te midden van al die SP'ers die in dezelfde situatie als jij verkeren voel je je niet meer alleen maar ervaar je weer dat je onderdeel bent van een grote, sterke familie.

Samen gaan we aan de slag om ook de komende 50 jaar onze SP-idealens te verwezenlijken!

‘Er is meer contact met elkaar
dan in gewone woonwijken’

RECREANTEN WINNEN INSPRAAK OVER TOEKOMST

Vlak bij Rotterdam aan de rand van de duinen ligt het oudste vakantiepark van Nederland: Recreatieoord Hoek van Holland. Meermaals deed de gemeente in het verleden pogingen om het oord te verkopen, maar dankzij protest van de recreanten zonder succes. Is dit het begin van het einde voor de verroompottisering van Nederland?

DOOR HET HELE LAND worden vakantieparken overgenomen en omgevormd door investeerders. Zij kopen de boel op, sturen de recreanten een brief dat ze moeten vertrekken en vervolgens komt de bulldozer langs om alles plat te gooien. De investeerder zet er dan nieuwe huisjes neer die onbetaalbaar zijn voor de voormalige recreanten. Het resultaat is een eenheidsworst aan vakantieparken, die onbetaalbaar zijn voor veel mensen.

De houten kampeerstad

In 1923 opende de gemeente Rotterdam een kampeerterrein in de duinen van Hoek van Holland. Het trok voornamelijk arbeidersgezinnen die de seizoensplekken gebruikten om de stad te ontvluchten. Al snel veranderde het kampeerterrein in een huisjeskamp. Zo ontstond het oudste vakantiepark van Nederland. Nu, bijna een eeuw later, zie je nog steeds huisjes in die oude stijl met daarbij dezelfde smalle paadjes zoals ze in de jaren voor en kort na de Tweede Wereldoorlog zijn aangelegd.

Mario Bruijns is nog net niet geboren op het recreatieoord. Een week voor zijn geboorte gingen zijn ouders toch naar huis toe. Wel is hij al zijn hele leven verbonden met Hoek van Holland. Hij schreef twee boeken over de geschiedenis van het recreatieoord en was één van de bepalende figuren in de strijd tegen de verkoop.

Bruijns typeert het recreatieoord als sober, oorspronkelijk en een beetje kneuterig. Veel luxe is er niet en dat willen de meeste mensen ook niet; je zult er bijvoorbeeld geen zwembad vinden. Een eigen plekje met een huisje, dat is het wel zo ongeveer. Met het strand dichtbij en door de opzet van het park is de sfeer volgens Bruijns ontspannen: 'Er is meer contact met elkaar dan in gewone woonwijken en mensen helpen elkaar als dat nodig is. Het is tegenwoordig ook een mooie mix van recreanten. Je vindt er volkse mensen en creatievelingen, jong en oud.'

Samen in actie

Die saamhorigheid tussen de recreanten was ook volop zichtbaar toen eind 2020 het college van Rotterdam besloot om het park te verkopen. Op 1 november ging het park dicht voor de winter en op 4 november, midden in coronatijd, lag er een brief van de gemeente bij alle recreanten waarin de verkoop werd aangekondigd.

De onderbouwing waarmee de gemeente van het park af wilde is volgens Bruijns dezelfde die je bij de opkoop van andere parken hoorde: brandveiligheid en modernisering. Ook vond de gemeente het onderhouden van het recreatieoord geen kerntaak meer. Bruijns: 'Een toekomstbestendige ontwikkeling klinkt op papier heel mooi maar in de praktijk betekent het dat de huidige recreanten moeten vertrek-

Mario Bruijns schreef twee boeken over de geschiedenis van het recreatieoord.

ken. Er zijn generaties Rotterdammers die hier de mooiste herinneringen hebben. Vooral de mensen die het in hun jeugd hebben meegemaakt. Zoiets moet je toch koesteren?'

Al snel werd er een actiecomité gevormd en werden er grote, opvallende acties opgezet. Bruijns: 'We hebben onder andere een vlaggenactie gehad. Het programma Kassa is hier geweest om verslag te doen. Vanuit het actiecomité werden toen alle recreanten opgeroepen om vlaggen op straat te leggen en spandoeken op de daken. Kassa heeft toen opnames gemaakt met een drone. Ook hebben we tijdens de sneeuwval in februari vorig jaar de letters S.O.S. uitgegraven en van bovenaf gefilmd. Dat zag er spectaculair uit en is toen ook bij Hart van Neder-

‘De strijd was nu minder hard en meer strategisch’

land in de uitzending geweest. Dat waren voor mij wel de meest aansprekende acties.’

Erfgoed

Om de waarde van het kamp nog meer aan te tonen, vroeg Bruijns opname in het Netwerk Immaterieel Erfgoed aan. Daar kwam later de erkenning als Echt Rotterdams Erfgoed bij. Na de erkenningen liet de gemeente Rotterdam vervolgens zelf een cultuurhistorische verkenning uitvoeren door een gespecialiseerd bureau. De boeken van Bruijns maakten een belangrijk onderdeel uit van het onderzoek. Het rapport bevestigt de historische waarde van het vakantiepark. ‘Gronden langs de kust zijn goud waard. De prikkel om dat te gelde te maken, is bijna niet te weerstaan. ... Overweeg daarom de grond toch in publieke handen te houden.’ zo valt te lezen in het rapport. De historische waarde klinkt nu door in de toekomstvisie.

Omdat het recreatieoord eigendom is van de gemeente, speelt in zo’n discussie ook de gemeenteraad een belangrijke rol. Om die te overtuigen werden door de actievoerders alle mogelijke paden bewandeld. Met een slimme mix van grote, zichtbare acties, gebruik van social media en lijntjes richting gemeente en raad, konden ze niet meer om de recreanten heen. Bruijns: ‘In vergelijking met eerdere verkoopogingen was de strijd nu minder hard en meer strategisch.’

Van papier naar praktijk

Volgens Bruijns kregen de raadsleden hun informatie vooral van papier maar wisten ze nog niet zo goed wat er echt speelde bij de recreanten: ‘Zij zien alleen mooie plaatjes die ze krijgen voorgeschoteld maar ze staan er niet bij stil dat iemand een huisje heeft gebouwd voor dertig- of zestigduizend euro. Als je het recreatieoord verzelfstandigt dan kunnen die mensen hun spullen pakken en dan zijn ze alles kwijt.’

Het doel van Bruijns en het actiecomité was dus om de raad uit het gemeentehuis naar het kamp te halen: ‘Als de gemeenteraad

het belang van dit kamp niet beseft, dan moet je ze dat bijbrengen en dan moet je niet gaan schreeuwen maar met argumenten en feiten komen. We zijn daarom gaan onderzoeken wat er met parken gebeurt als ze worden opgekocht of gemoderniseerd. Je ziet dat het dan helemaal fout gaat. Dat is doorgegeven aan de gemeente en de raad en dat opent wel de ogen. Maar de raadsleden verdienen wel een compliment hoor, want die hebben de recreanten echt een kans gegeven. Ze zijn uiteindelijk ook hier geweest. Ze wilden wel weten hoe het echt zit.’

De recreanten trokken zelf ook naar het stadhuis toe. Ze maakten gebruik van de insprekmomenten om hun verhalen en het belang van het kamp te vertellen. Dit was volgens Bruijns een belangrijk moment: ‘Uiteindelijk hebben zich daarvoor meer dan 300 mensen gemeld. Veel te veel natuurlijk! Daarom werd door het actiecomité een selectie gemaakt van 30 recreanten met verschillende verhalen. Dat ging bijvoorbeeld over de sociale cohesie en de verbondenheid met het park. Maar ook over de aankoop van een huisje of caravan vlak voordat de wethouders de verkoop aankondigden. Het waren heel persoonlijke verhalen waardoor het niet langer ging over recreatieoord Hoek van Holland maar over de mensen die er zitten. Het dossier kreeg opeens vele gezichten. Dat heeft wel indruk

gemaakt en de raadsleden hebben er daardoor een gevoel bij gekregen.’

Klinkende overwinning

Al deze acties hebben er uiteindelijk toe geleid dat de complete gemeenteraad van Rotterdam in februari 2022 tegen het verkoopbesluit stemde. Een opmerkelijk en groot succes vanwege de brede steun, van VVD tot en met SP. Bruijns: ‘Ik denk niet dat er een specifiek omslagpunt is geweest. Het is alles bij elkaar denk ik. De mediamomenten bleven maar komen en er waren goede contacten met de raadsleden. De ombudsman die ingreep, de vele e-mails en brieven van de recreanten aan de gemeenteraad en het college. Het was bijna om de week dat er weer een vakantiepark werd opgekocht. Recreanten moesten daar weg en dat werd allemaal weer door één van ons op Twitter gezet. De raadsleden krijgen dat allemaal direct mee. Stapel je alles bij elkaar op dan wordt de druk zo groot dat zij gewoon niet anders meer kunnen.’

Het resultaat is dat nu samen met de recreanten wordt onderzocht of de recreanten met een nieuwe constructie het recreatieoord in eigen beheer kunnen krijgen. De gemeente helpt en zorgt voor een goed proces waarbij de recreanten alle ruimte krijgen om hun eigen toekomst vorm te geven.

Bruijns hoopt dat dit het begin is van een kentering in hoe de overheid omgaat met vakantieparken: ‘De tip voor andere parken is dat je de media zo goed mogelijk moet inzetten om de gemeente in beweging te krijgen. Mede dankzij de SP hebben recreanten de stroom nu mee en is het zo dat de verroempottisering steeds bekender wordt bij het publiek. De kansen zijn er om de trend te keren.’ •

tekst Xander Topma
foto's Maurits Gemmink

Wie meer wil weten over de geschiedenis van recreatieoord Hoek van Holland, kan kijken op de website van Mario Bruijns: dehoutenkampeerstad.nl/

MEREL, KIRSTEN, SUE, MAAS, MARY EN HOND BEERTJE

‘HET IS EEN ANDERE WERELD’

HET SOCIALE LEVEN op het recreatieoord speelt zich veelal buiten af. Dat is ook te zien bij het huisje van Kirsten en Sue die in de voortuin staan te praten met zus Merel en buurvrouw Mary. Vraag je Mary naar haar ervaringen op het park dan word je eerst gecorrigeerd: ‘Dit is geen park maar het kamp!’

Merel vertelt hoe zij en haar zus vroeger op het kamp hebben gefietst. Ook nu genieten ze nog volop: ‘We komen uit Rotterdam en daar is het lekker druk en heb je gewoon

echt een stadsleven. Dit is echt een compleet andere wereld. Het sociale leeft hier nog heel erg. Ook al ben je hier maar een dagje, het is heerlijk.’

ieder jaar in maart gaat het kamp weer open. Vanaf dan is buurvrouw Mary er zoveel mogelijk. In de stad woont ze in een appartement met uitzicht op een plein. De goede verbinding met het openbaar vervoer stelt haar in staat om zelf de reis naar het recreatieoord te maken: ‘Als ik hierheen ga dan zet ik mijn tassen op de rollator, ik

hang er wat plantjes aan en ga met mijn hondje in de metro.’

Iedereen in de tuin is het erover eens dat het een ramp was geweest als het kamp was verkocht. Mary: ‘Dan was ik gedwongen om weer alleen op mijn flatje te zitten. Een nieuw huisje kan ik niet betalen. Hier is tenminste genoeg te doen. Een schuurtje of hekje schilderen bijvoorbeeld. Het houdt je bezig.’

‘Mede dankzij de SP hebben recreanten de stroom nu mee’

MENEER DE WAARD

‘IK HEB WEL EEN HOOP DWARSGELEGEN, OOK IN HET ZIEKENHUIS’

TOEN MENEER DE WAARD 34 jaar oud was, kwam hij vast te zitten onder een garage-deur. Zijn knie verbrijzelde, hij had een gebroken been en de dokters stonden op het punt om te amputeren. Hij zou nooit meer kunnen lopen. Toch staat hij nu fier overeind bij zijn huisje op het kamp.

De Waard: ‘Toen ik, buiten mijn schuld om, een ongeval kreeg, werkte ik bij de politie Rotterdam. Twintig minuten heb ik afgekneld gezeten onder een garagedeur. Maar ik voelde me goed en was nog volledig bij bewustzijn. De brandweer kwam en ik vroeg ze om mij uit de deur te branden. Ze waren bang om mijn benen te verbranden. Maar die dokter stond al klaar met zijn messen om ze er af te halen! Met snijbran-

ders en snijtollen zijn ze toen aan de slag gegaan.’

Dit alles had veel impact op de Waard: ‘Ik heb meer dan vier maanden in het ziekenhuis gelegen. Toen kwam ik thuis met twee benen in het gips. Als je dan net jong getrouwd bent met twee kindertjes dan komt er wel wat in je bolletje langs. Dan ben je gelijk levenslang invalide.’

Maar accepteren deed hij niet: ‘Ik had twee jaar voor het ongeval dit huisje een keer gehuurd voor de vakantie. Na het ongeluk heb ik veel gepraat met de dienst verzorging van de politie en toen kwam het huisje weer tevoorschijn. Uiteindelijk heb ik hier 20 jaar gezeten voordat ik weer kon lopen.’

NATASJA

‘DIT IS ONS PARADIJSJE’

HET OUDSTE HUISJE op het kamp komt uit 1936. Iets verderop staat het een-na-oudste huisje. Hier komen Natasja en haar man Tonio om te genieten van wat zij het mooiste strand van Nederland vinden. Natasja: ‘Als je door de duinen wandelt zul je telkens een ander landschap aantreffen. Het is voort-

durend in verandering. Je vindt hier echt paradijselijke rust.’

Tonio komt al zijn hele leven op het park, Natasja nu al meer dan tien jaar. Wat haar opvalt is hoe de geschiedenis van de recreanten met het park verbonden is:

‘Inmiddels heb ik mijn eigen geschiedenis er ook een beetje doorheen gevlochten. Mijn ouders zijn na hun pensioen naar Turkije verhuisd en mijn moeder is daar vier jaar geleden ook overleden. Het is dus niet makkelijk om naar haar graf toe te gaan. Daarom heb ik hier bij het huisje een soort levend altaar gemaakt met een perkje orchideeën. Mijn moeder was half Chinees en haar Chinese naam was Wilde Orchidee.’

Op dit moment is het huisje nog van Natasja's schoonouders. Nu zij daar vanwege hun leeftijd geen gebruik meer van maken, zullen Natasja en Tonio binnenkort het eigendom overnemen. Ook staat er een verbouwing in de planning. Natasja: ‘Er komt een timmerman en dan gaan we de boel wel flink opknappen. Maar aan de structuur zullen we niet veel veranderen. Het huisje is uniek en met de hand gemaakt door de opa van mijn man. Het is helemaal op maat getimmerd dus dat laten we gewoon intact.’

ESTHER EN RAMIRO

‘VOOR MIJN ZOONTJE IS HET HIER VEILIG EN VRIJ’

VOOR VEEL RECREANTEN is het recreatieoord een vakantieplek naast hun eigen woning. Voor Esther en zontje Ramiro is dat anders. Voordat ze voor langere tijd naar het buitenland vertrok, had Esther een eigen huis. Bij terugkomst was de wooncrisis in volle omvang losgebarsten. Daarom zit ze nu het hele seizoen met haar zontje op het kamp. Esther: ‘Alles is hier heel fijn. Je kan weer even opladen en het is rustig.’

Voor zontje Ramiro is het ook een fijne plek. Esther beschrijft een tafereel dat al veel gezinnen en generaties hier hebben meegemaakt: ‘Het is voor hem heel veilig en vrij. Er komen hier vaak vriendjes aan het hek. Hoewel hij nog maar drie is, kan hij zo zelf naar de speeltuin toe lopen.’

De brief waarin stond dat het oord verkocht zou worden kwam voor Esther dan ook als een grote schok: ‘Ik had een persoonlijke lening aangevraagd om het huisje te kunnen kopen. Toen heb ik het hele seizoen gewerkt om het op te knappen. Opeens kwam toen die brief en vanaf dat moment heb ik een jaar in de stress gezeten.’

Nu de strijd om het park door de recreanten is gewonnen, denkt Esther niet meer aan weggaan: ‘Ook als ik nu een woning vind, zal ik hier blijven komen. Het wordt steeds meer mijn eigen wereld. Het is echt mijn krachthonk geworden.’

DAVE

‘MENSEN LEVEN HIER VAN GENERATIE OP GENERATIE’

OP HET NIEUWE KAMP, het gedeelte dat na de Tweede Wereldoorlog is aangelegd, staat het iets modernere huisje van Dave. Trots vertelt hij dat hij al zijn hele leven op deze plek komt: ‘Mijn ouders staan hier vlakbij

en mijn kinderen zijn nu al de vijfde generatie op het kamp.’

Dave noemt zichzelf een volkse man. Omdat hij zo geworteld is op het recrea-

tieoord, komt hij gemakkelijk in contact met anderen, zo vertelt hij: ‘Ik zie mijzelf een beetje als een soort thermometer. Als er wat is dan ga ik luisteren om te horen wat er speelt. Daar moet namelijk iets mee gebeuren, ook al is het iets heel kleins. Dat geeft vertrouwen.’

Volgens Dave is de mix van verschillende soorten mensen op het kamp een belangrijke reden voor het succes van de acties: ‘Er moest op het niveau van de gemeente worden gepraat. Maar als er handjes nodig waren dan kwamen ze bij ons uit. Het gaat erom dat je elkaars waarde inziet en dat respecteert.’

Nu de recreanten de verkoop hebben voorkomen, wordt er samen gezocht naar een nieuwe vorm van beheer waarbij de bewoners zelf de touwtjes in handen hebben. Een goed idee, zegt Dave: ‘Ik heb daar echt wel vertrouwen in. Het is lastig om met zijn allen op een lijn uit te komen, maar daar zijn sessies voor. Mijn ouders vertelden wel dat je vroeger helemaal geen transparantie had. Door onze acties heb je nu echt invloed op de plannen.’

EEN BRUG SLAAN MET DE

Op de dag dat bekend werd dat slechts een derde van de Nederlanders vertrouwen heeft in de Tweede Kamer, spraken Josse de Voogd en René Cuperus op de partijraad van de SP over hun 'Atlas van Afgehaakt Nederland'. Hoe zorgen we dat mensen die de democratie de rug toe hebben gekeerd weer 'aanhaken'? Een pasklaar antwoord heeft De Voogd niet: 'Al denk ik dat het soms een kwestie is van de hoger opgeleiden even laten dimmen.'

SLECHTS 28 PROCENT van de Nederlanders heeft volgens Kantar Public nog vertrouwen in de Tweede Kamer – het laatste percentage dat dit onderzoeksbureau tot op heden heeft gemeten. Twee jaar eerder was 38 procent van de Nederlanders positief over ons parlement. Ook over het kabinet is het oordeel niet mals: bijna 70 procent van de Nederlanders heeft volgens Kantar geen vertrouwen meer in de ploeg van Rutte IV.

SP-partijleider Lilian Marijnissen ziet in deze cijfers ook een opdracht voor de SP. 'Mensen verliezen ook het vertrouwen in ons. Het is onze plicht om daar goed over door te denken', sprak ze op 28 mei de partijraad toe. Ook de zorgwekkende opkomst bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen, waarbij in sommige wijken slechts 20 procent van de stemgerechtigden kwam opdagen, geeft ons daar alle reden toe.

‘De politiek kan de gevolgen van de globalisering op zijn minst erkennen’

AFGEHAAKTEN

Breuklijnen

De Voogd en Cuperus stelden de ‘Atlas van Afgehaakt Nederland’ op in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het is niet het eerste toonaangevende rapport dat een hardnekkige vertrouwenskloof in onze samenleving blootlegt. Zo nam de Staatscommissie Parlementair Stelsel - ook wel de commissie-Remkes genoemd - een paar jaar geleden nog de staat van de Nederlandse democratie onder de loep. Het rapport ‘Lage Drempels, Hoge Dijken’ (2018) waarschuwde voor een maatschappelijke tweedeling en ‘gevoelens van politieke ondervertegenwoordiging die leven bij een ruime meerderheid van de laagopgeleiden’. De commissie-Remkes constateerde bovendien dat onze parlementaire democratie niet voor iedereen even goed werkt: een deel van de Nederlanders is al ‘afgehaakt’ of dreigt ‘af te haken’.

Met hun ‘Atlas van Afgehaakt Nederland’ wilden De Voogd en Cuperus laten zien wie die ‘afgehaakten’ zijn en waar de breuklijnen in onze samenleving liggen. Zo laat de atlas zien dat onbehagen en wantrouwen regionaal heel ongelijk zijn verdeeld. ‘Afgehaakt Nederland’ bestaat deels uit kwetsbare groepen, maar ook uit mensen die het relatief goed hebben en toch niets met de overheid te maken willen hebben. Verschillende plaatsen en regio’s springen eruit als je het aandeel ‘afgehaakten’ onder de loep neemt: plattelandsgebieden zoals Oost-Groningen, groeikernen zoals Spijkenisse en Almere, industriële gemeenten zoals de Limburgse Mijnstreek en Almelo, maar ook de achterstandswijken in de grote steden.

Afgehaakt gemaakt

Onderzoeker Josse de Voogd is ervan overtuigd dat het aandeel ‘afgehaakten’

alleen maar zal groeien zolang de politiek niet ingrijpt: ‘Zeker als je alle ontwikkelingen in de samenleving naast elkaar legt: de verzorgingsstaat die strenger is geworden en wordt uitgekleed, de kloof die ontstaat tussen hoger opgeleiden en de rest van ons land, de problemen op de woningmarkt. Neem bijvoorbeeld de vraag of je ouders wel of niet kunnen helpen met het kopen van een huis: dat heeft zo’n krankzinnig grote impact op je leven.’

Hij en Cuperus benadrukken dat ‘afhaken’ vaak geen doelbewuste keuze is: veel mensen zijn volgens hen juist ‘afgehaakt gemaakt’ door hevige maatschappelijke veranderingen. Het hangt niet alleen samen met maatschappelijke achterstelling, maar ook met politieke keuzes. Denk aan het verdwijnen van voorzieningen in je omgeving - ziekenhuizen, zwembaden, bibliotheken

- of dossiers waarin de overheid faalt, zoals de hulp aan de slachtoffers van aardbevingen in Groningen.

Heeft de politiek zitten slapen terwijl steeds meer Nederlanders de democratie de rug toekeerden? De Voogd: 'Ik denk dat je als politiek maar een klein beetje kunt bijsturen. Neem de globalisering, die winnaars en verliezers kent. Die is het gevolg van micro-beslissingen over de hele wereld. Daar heb je heel weinig grip op. Al zijn er heus wel dingen die je als land wel kunt bijsturen, zoals de 'verengelsing' van ons hoger onderwijs. In België maken ze daarin gewoon andere keuzes.'

Het minste wat de politiek in zijn ogen zou kunnen doen is de negatieve gevolgen van de globalisering erkennen: 'Bij debatten heb ik het idee dat deze gevolgen onbespreekbaar worden gemaakt: arbeidsmigratie vind ik daar echt een voorbeeld van. Het heeft heel veel effect op Nederland, maar sommige politici willen het er liever niet over hebben.'

Het niet erkennen van problemen is volgens De Voogd een recept voor machteloosheid. 'Als de regering nou eerlijk zou zeggen: jij krijgt minder dan je eerst kreeg, maar we snappen dat je een moeilijk leven hebt. Of: we kunnen niet om arbeidsmigratie heen, maar we weten dat het tot allerlei spanningen leidt... Maar de bovenlaag van de samenleving leeft door alsof er niets aan de hand is en bagatelliseert al die zorgen, of kent ze niet eens.'

Brugfunctie

Volgens De Voogd en Cuperus is de SP een partij die een brugfunctie zou kunnen vervullen voor afgehaakt en kwetsbaar Nederland. Cuperus stelt tijdens de partijraad dat de SP misschien wel een van de moeilijkste opgaven in de politiek heeft: 'Opkomen voor de mensen die het verst van de politiek afstaan.' Opmerkelijk is dat De Voogd en Cuperus in hun atlas niet alleen focussen op de niet-stemmers maar ook diegenen die op een 'buitenstaanderspartij' hebben gestemd. Hieronder rekenen zij niet alleen partijen aan de uiterst rechterzijde van het politieke spectrum zoals de PVV en Forum voor Democratie, maar ook partijen als de Partij voor de Dieren, 50PLUS en de SP.

Uit onderzoek van het SCP blijkt namelijk dat de kiezers van deze partijen minder tevreden zijn met hun eigen leven en de kant waar Nederland op gaat dan de kiezers van de VVD, D66, GroenLinks, PvdA, CDA

en ChristenUnie. Daarnaast benadrukken Cuperus en De Voogd in hun atlas dat deze 'gevestigde' partijen beter vertegenwoordigd zijn in het openbaar bestuur: zowel op lokaal, provinciaal als nationaal niveau. De Voogd: 'Je ziet ook dat politici van de PvdA, die in de Kamer nu evenveel zetels heeft als de SP, toch veel vaker na hun Kamerlidmaatschap in allerlei publieke functies opduiken. Dat geldt voor het CDA ook: de invloed van die partij gaat veel langzamer achteruit dan het zetelaantal.'

Wat is links?

Opvallend is dat de groep van 'buitenstaanderspartijen' zoals gedefinieerd door Cuperus en De Voogd een vreemde vergaarbak is van zowel linkse als (extreem)rechtse partijen. De Voogd: 'Je had een tijd van polarisatie in de jaren zeventig. De discussies die op universiteiten werden gevoerd gingen toen over links en rechts. Nu heb je die polarisatie ook, maar gaat het veel meer over identiteit dan sociaal-economische tegenstellingen. Veel mensen die praktisch opgeleid zijn of in een kwetsbare positie zitten associëren links nu met diversiteit en milieu. Dat maakt de positie van een partij als de SP, die traditioneel linkse thema's voorop wil stellen, niet altijd even makkelijk.'

Bij de parlementsverkiezingen van 2021 kreeg links in gemeenten het zuiden, noorden en oosten – Cuperus en De Voogd spreken ook wel van 'de periferie' – grote klappen. Tegelijkertijd wijst de 'Atlas van afgehaakt Nederland' op het feit dat bij de verkiezingen van 2012, toen het vooral ging over thema's als zorg en economie, juist het tegenovergestelde te zien was. 'Opvallend was toen het sociaal-economische karakter van de verkiezingsstrijd bij die verkiezingen. Het doet het vermoeden oprijzen dat een sociaal-economisch linkse koers de linkse partijen in de periferie meer windeieren legt dan een sociaal-culturele linkse koers', stellen Cuperus en De Voogd.

Hokjesdenken

Als voorbeeld van een sociaal-cultureel thema noemt de Voogd het politieke debat over identiteit. Zo is er in de media veel aandacht voor de term 'woke': een term die staat voor links-activistisch bewustzijn van racisme en sociaal onrecht, die weer hevige tegenreacties oproept bij politici en opinie-makers aan de rechterzijde. De Voogd: 'Een hele grote grijze middengroep heeft geen idee wat 'woke' inhoudt. Maar als ze het wel zouden weten, zouden ze ook niet in één van de kampen te scharen zijn. Omdat ze

zowel 'woke' als de rechtse tegenreactie te extreem vinden. Dit soort discussies over identiteit en cultuur spelen zich in niches af. Maar toch worden ook partijen als de SP vandaag de dag bijna gedwongen om een positie te kiezen in zo'n discussie. Je zag het tijdens de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen bij Nieuwsuur, waar Lilian Marijnissen de vraag kreeg: zeg je 'wit' of 'blank'?

Ook de onderzoeker heeft het gevoel dat hij als linkse criticus die zich actief mengt in de 'woke-discussie' al gauw in een hokje wordt geplaatst: 'Je wordt dan vrij makkelijk in het rechtse kamp geschaard. Terwijl het er mij vooral om gaat dat hoogopgeleide, kansrijke witte mensen uit de stad de antiracisme-discussie lijken te misbruiken om kansarme witte mensen uit het debat te houden. Die hoeven volgens hen geen aandacht omdat ze zogenaamd 'wit privilege' hebben. Maar dat is een heel andere analyse dan heel erg pro-Zwarte Piet zijn, of het überhaupt niet over racisme willen hebben.'

Onderzoeker René Cuperus stelt tijdens de partijraad dat de SP misschien wel één van de moeilijkste opgaven in de politiek heeft: 'opkomen voor de mensen die het verst van de politiek afstaan.'

Diplomademocratie

De Voogd heeft nog geen pasklaar antwoord op de vraag hoe we kunnen zorgen dat de 'afgehaakten' weer aanhaken: 'We zijn daarin nog zoekende. De reflex naar aanleiding van ons onderzoek is dat de politiek moet luisteren en invloed moet geven. Een groep is ontevreden, dus we moeten met ze in gesprek. Maar heel veel mensen zijn aan het overleven: die zitten daar helemaal niet op te wachten. Terwijl ze wel willen dat er goed voor hen gezorgd wordt.'

Ook denkt De Voogd dat het soms simpelweg een kwestie is van 'de hoger opgeleiden even laten dimmen'. Verschillende eerdere onderzoeken, zoals 'Diplomademocratie' van Mark Bovens en Anchrit Wille, laten zien dat 'afhaken' sterk samenhangt met inkomen en opleiding. Mensen die zeer afhankelijk zijn van de overheid - bijvoorbeeld voor zorg en inkomensondersteuning - lijken cynischer te zijn over diezelfde overheid. Hoger opgeleiden hebben het meest positieve overheidsbeeld. Juist zij zijn volgens Bovens en Wille sinds enkele

decennia extreem oververtegenwoordigd in bestuurslagen. De Voogd: 'Bovendien hebben hoger opgeleiden, in tegenstelling tot de afgehaakten, een enorme lobbykracht.'

De Voogd ziet ook de verzorgingsstaat als een soort diplomademocratie: 'Je moet heel veel vaardigheden hebben om te krijgen waar je recht op hebt.' De onderzoeker, die zelf chronisch ziek is, heeft dit aan den lijve ondervonden: 'Ik heb daar ooit geprobeerd een uitkering voor aan te vragen. Je komt dan in een heel raar bureaucratisch systeem, waarin ze alles proberen te ontkennen.'

Uit het onderzoek van De Voogd en Cuperus blijkt een sterke relatie tussen de populariteit van 'buitenstaanders-partijen' en gebieden met veel arbeidsongeschikten, waar mensen bovendien minder positief zijn over hun eigen gezondheid. In het oosten van Groningen en Drenthe, het zuiden van Nederland en in diverse steden (denk aan Den Haag en Rotterdam) beoordelen relatief weinig mensen hun gezondheid als

'Pech en geluk hebben een levensbepalende uitkomst'

goed. De 'Atlas van Afgehaakt Nederland' stelt daarom de vraag of Nederland niet alleen een diplomademocratie, maar ook een gezondheidsdemocratie is geworden.

De Voogd: 'Ik denk dat we mensen soms teveel zelf verantwoordelijk maken. We verwachten dat zij zichzelf organiseren en lobby's vormen. Terwijl armoede en gezondheidsproblemen zulke ondermijnende krachten kunnen zijn. Mensen komen hierdoor in een vicieuze cirkel terecht.'

Willekeur

Ook wijst de onderzoeker de manier waarop de sociale zekerheid in ons land is georganiseerd: 'Je moet alles op tijd hebben aangevraagd. Maar als je ziek en overspannen bent ontglipt je die deadline. Van de beslissingen van de overheid rondom mijn eigen gezondheid heb ik nooit het idee gehad: dit zijn daadwerkelijk rechtvaardige beslissingen. Het ging erom: heb ik dingen op het juiste moment aangevraagd? Heb ik de juiste paden bewandeld? Dan heb je het ene moment pech en het andere moment geluk. En dat heeft een levensbepalende uitkomst.'

'Ik heb bijvoorbeeld veel mazzel gehad met de woningmarkt, waarvan ik kennis heb. Ik heb me op tijd ergens ingeschreven waar ik pas dertien jaar later ben gaan wonen en ik heb dat huis weer kunnen doorruilen. Maar het aanvragen van een gedeeltelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering is mislukt. Met te weinig informatie ben ik heel naïef naar het UWV gestapt. Met een advocaat was het mij misschien wel gelukt. Dan zie je dat de 'winnaars' makkelijker aan sociale voorzieningen kunnen komen. Het is willekeur, en dat ten nadele van de meest kwetsbare groepen. Die hebben minder kanalen om goed uit te zoeken waar zij recht op hebben. Dat vind ik heel ernstig, want die voorzieningen zijn er juist voor hen.' •

tekst Lesley Arp
foto's Sjoerd Banga

**BOEK OVER LEVEN ALS
TWEEDERANGSBURGER**

ZONDER PARDON

Na een doorgewone Nederlandse kindertijd in Putten, belandt Yosef Tekeste-Yemane in een bureaucratisch spinnenweb. Vijftien jaar moest hij strijden voor een Nederlands paspoort. Zijn boek 'In Holland staat een huis' geeft duizenden generaal pardonners die door een falende overheid jarenlang als tweederangsburgers leefden een stem.

‘Het is nu ook makkelijker geworden om mijn verleden een plekje te geven’

Het boek ‘In Holland staat een huis’ begint in het dorpje Putten, op de Veluwe. Tekeste-Yemane: ‘Ik groeide met Nederlandse vrienden op, ging naar school en deed de normale dingen in het leven.’ Het tijdverdrijf dat hij in zijn boek omschrijft – knikkeren, gamen, flippo’s en Pokémonkaarten verzamelen – zal voor veel generatiegenoten herkenbaar zijn.

Maar het leven van Tekeste-Yemane neemt een ingrijpende wending op 10 november 2001, als een deurwaarder en de politie bij zijn gezin aanbellen. Het gezin Tekeste-Yemane is dan inmiddels een half jaar illegaal in Nederland en kampt met financiële problemen. Na een mislukte poging om bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) opnieuw asiel aan te vragen, belandt het gezin zonder pardon op straat.

In zijn boek omschrijft Tekeste-Yemane de IND-locatie in Zevenaar als een soort jeugdgevangenis, waar iedereen in een grote zaal moet slapen. ‘Je kon er enkel de hele dag wachten en op een stoel zitten en hopen op een vergunning’, blikt hij terug. Tekeste-Yemane en zijn familie zouden uiteindelijk tot de groep van 26.000 mensen zonder verblijfsstatus behoren die van toenmalig minister van Vreemdelingenbeleid en Integratie Rita Verdonk (VVD) het land moest verlaten.

Afhankelijk van liefdadigheid

Het gezin vindt uiteindelijk onderdak bij een stichting in Den Bosch, die meerdere opvanghuizen beheert. Enige tijd deelt Tekeste-Yemane samen met zijn broertje en moeder een kamer van twee bij drie meter in een oud klooster. De hygiëne in het klooster, waar het gezin met tachtig anderen woont, is ronduit slecht. ‘De kakkerlakken en ratten worden goede bekenden’, schrijft Tekeste-Yemane over die tijd.

Op school vertelt Tekeste-Yemane niet dat zijn gezin illegaal in Nederland verblijft en afhankelijk is van liefdadigheid. Ondertussen klinkt de roep om een generaal pardon voor vluchtelingen die

een asielverzoek hadden ingediend voor de ingang van de nieuwe Vreemdelingenwet uit 2001 steeds luider. Deze groep, waar ook het gezin van Tekeste-Yemane toe behoort, raakt door langlopende procedures en traag uitzettingsbeleid steeds meer geworteld in Nederland.

De jonge Tekeste-Yemane volgt in 2007 tot diep in de nacht via de tv het debat met de toentertijd demissionaire minister Verdonk, die weigert aangenomen moties voor een generaal pardon uit te voeren. Hij weet dat zijn toekomst van dit debat afhangt. Na de stemming in de Tweede Kamer is het generaal pardon een feit.

Rammelende regeling

In het nieuwe regeerakkoord van het kabinet-Balkenende IV wordt een regeling aangekondigd waarmee vluchtelingen die voor 2001 een asielaanvraag hebben ingediend een verblijfsvergunning kunnen krijgen. Deze regeling, Ranov (Regeling Afwikkeling Nalatenschap Oude Vreemdelingenwet), zou echter in 2009 weer voor problemen zorgen. Vluchtelingen die onder deze regeling vallen krijgen een reguliere verblijfsvergunning maar geen asielvergunning.

In 2009 worden de regels voor het aanvragen van een paspoort voor mensen met een reguliere verblijfsvergunning aangescherpt – zonder dat de Tweede Kamer hierover wordt geïnformeerd. Mensen moeten vanaf dat moment kunnen aantonen wat hun land van herkomst is. Voor generaal pardoners zoals Tekeste-Yemane is het verre van eenvoudig om documenten uit het land van herkomst te krijgen. De Ethiopische ambassade wil het gezin niet helpen met het verstrekken van een paspoort en een geboorteakte. In 2014 lukt het slechts 6000 van de circa 26.000 pardoners om de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen.

Een brief aan Peter R. de Vries

Tekeste-Yemane kan hierdoor in zijn studententijd niet gemakkelijk op vakantie of stage lopen in het buitenland. Ook heeft

hij, hoewel hij de politiek op de voet volgt, geen stemrecht. Rond 2020 accepteert Tekeste-Yemane voor een tijdje zijn lot als tweederangsburger. Toch borrelt uiteindelijk de strijd lust in hem op en schrijft hij politici aan, maar ook journalisten zoals Peter R. de Vries. 'Als ik geen gehoor ontvang zal ik de handdoek in de ring gaan gooien en met veel pijn moeten accepteren dat ik me nooit Nederlander kan noemen ondanks dat ik hier sinds m'n tweede als een kleine snotneus ben opgegroeid. Het land dat ik mijn thuis noem, maar het land dat me niet wil als burger', luidt de afsluiting van zijn brief aan de inmiddels overleden crimefighter.

Al snel ontstaat er een correspondentie tussen Tekeste-Yemane en de journalist. De Vries brengt hem in contact met Lilian Marijnissen, zij schakelt vervolgens direct SP-Kamerlid en woordvoerder Jasper van Dijk in. Van Dijk stelt Kamervragen over de kwestie, maar al gauw blijkt dat verantwoordelijk staatssecretaris Ankie Broekers-Knol (VVD) niets voor Tekeste-Yemane wil doen. 'Een aanpassing van het beleid wordt niet overwogen', luidt haar antwoord. Het SP-Kamerlid oppert Tekeste-Yemane hierop om een opiniestuk te schrijven. Nadat Trouw het stuk plaatst volgen uitnodigingen voor landelijke talkshows.

Persoonlijk en politiek

In die periode is ook het zaadje geplant voor het boek 'In Holland staat een huis'. Tekeste-Yemane: 'Tijdens mijn eerste optreden bij Op1, op 11 januari 2021, liet ik vallen dat ik wel

een boek kan schrijven over wat ik allemaal heb meegemaakt. Ik kreeg daarna meteen berichtjes van uitgevers, maar op dat moment was ik daar nog niet mee bezig. Ik had wel het idee dat ik, als ik ooit dat boek zou schrijven, het samen met Jasper zou doen. We hebben het afgelopen jaar een band opgebouwd en het leek mij interessant om ook het perspectief vanuit de politiek in het boek mee te nemen.' In het boek 'In Holland staat een huis' worden persoonlijke herinneringen van Tekeste-Yemane afgewisseld met terugblikken van Van Dijk op bepalende debatten, evenals feitelijke fragmenten (bijvoorbeeld krantenartikelen) over de geschiedenis van het Nederlandse asielbeleid.

Na intensief lobbywerk van Tekeste-Yemane bij diverse politieke partijen, wordt op 4 februari 2021 in de Tweede Kamer een motie van Jasper van Dijk en Madeleine van Toorenburg (CDA) aangenomen die de regering verzoekt om de generaal pardonners een paspoort te geven. Broekers-Knol weigert aanvankelijk om de motie uit te voeren, omdat zij eerst de resultaten van een onderzoek wil afwachten. Tekeste-Yemane laat het er niet bij zitten en start een actiegroep met andere generaal pardonners. Ook wordt hij het gezicht van een petitie van Vluchtelingenwerk Nederland. Op 20 april 2021 volgt een tweede motie van SP en CDA.

Overwinning met zwarte rand

Dan beginnen de acties van Tekeste-Yemane eindelijk hun vruchten af te werpen. Als eerste komt er voor vluchtelingen die tijdens het generaal pardon minderjarig waren een

vrijstelling van de plicht om een paspoort of geboorteakte uit het land van herkomst te tonen. Dit betekent dat Tekeste-Yemane en zijn broer eindelijk een paspoort kunnen aanvragen, maar zijn moeder nog niet. Van Dijk en CDA-Kamerlid Anne Kuik dienen een derde motie in voor de 7000 pardonners die nog altijd buiten de boot vallen, die wederom een meerderheid haalt. In juni 2021 volgt het nieuws dat alle generaal pardonners een paspoort kunnen krijgen.

Tekeste-Yemane hoort dit nieuws op de dag nadat Nederland is opgeschrikt door de moordaanslag op Peter R. de Vries. Zijn dood werpt een schaduw over de overwinning die Tekeste-Yemane nota bene mede dankzij de onafgebroken steun van de journalist heeft geboekt. 'De Vries was een persoon waar ik naar opkeek. Als jongen had ik elke zondagavond een alibi, als ik naar zijn programma keek', zegt Tekeste-Yemane lachend. 'Maar', vervolgt hij met serieuze toon, 'hij kwam ook op voor minderheden en hield altijd zijn rug recht. Gelukkig heb ik hem kunnen vertellen hoe dankbaar ik was voor zijn steun.'

Met de billen bloot

De nieuwbakken schrijver hoopt dat 'In Holland staat een huis' een nieuw licht zal werpen op de uitzichtloosheid waarin veel generaal pardonners leefden. 'Eind 2020 was er een miniserie op tv over het generaal pardon, '26.000 gezichten'. Daarin schetsten ze een heel mooi beeld, alsof alles goed voor ons geregeld was. Ik kon me daar toen echt over opvreten, want dit was niet het

'KABINET HEEFT OPVANGCRISIS ZELF GECREËERD'

Bij het lezen van 'In Holland staat een huis' gaan je gedachten al gauw uit naar de mensonterende omstandigheden bij landelijk aanmeldcentrum Ter Apel. 'Het is werkelijk beschamend', stelt van Dijk. Een dag voor ons gesprek besloot hulporganisatie Het Rode Kruis haar tenten in Ter Apel weg te halen, omdat de asielzoekers geen voedsel en water kregen – een verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Van Dijk: 'Wat zijn dit voor toestanden in dit schatrijke Nederland?'

Een paar dagen eerder verscheen een rapport van de Adviescommissie Vreemdelingenzaken, waarin wordt geconcludeerd dat het kabinet de opvangcrisis zelf heeft gecreëerd en in stand houdt. De Adviescommissie pleit onder andere voor een buffer aan opvangplekken, kleinschalige opvangcentra en een eerlijke verdeling van vluchtelingen over gemeenten. De adviezen kennen veel overlap met het rapport 'Vier voorstellen voor een eerlijker verdeling van vluchtelingen over Nederland', dat Van Dijk in 2017 schreef.

complete verhaal', aldus Tekeste-Yemane. Vrienden van Tekeste-Yemane hebben inmiddels zijn boek besteld. 'Ik heb ze wel gewaarschuwd dat ze passages over mijn leven gaan lezen waar ze nog niks vanaf weten. Sinds ik mijn verhaal in de media ben gaan doen heb ik me kwetsbaar opgesteld. Ik heb dingen verteld waarvan ik dacht dat ik ze nooit zou vertellen. Maar ik kon mezelf niet langer verloochenen. Ik dacht: als ik met de billen bloot moet om dat paspoort te krijgen, dan moet dat maar.'

'Bovendien: toen ik dit eenmaal ben gaan doen hebben mensen als Jasper fantastische dingen in de Kamer kunnen bereiken. Door te praten over mijn verleden ben ik alleen maar sterker geworden. Het is nu ook makkelijker geworden om mijn verleden een plekje te geven', vertelt hij.

Van Dijk: 'Met Yosef heb ik echt een concrete daad gesteld'

Van Dijk noemt de aangenomen motie waarmee de hele groep generaal pardonners toegang krijgt tot naturalisatie en een paspoort zijn grootste politieke prestatie: 'Sinds 2006 zit ik in de Kamer. Ik ben een dino. Ik gok dat ik inmiddels rond de duizend moties heb ingediend. Daar zaten een aantal hele mooie tussen: over salarissen bij de publieke omroep en schaalverkleining in het onderwijs, et cetera, et cetera... Maar dat zijn toch meer beleidsdingen. Met Yosef heb ik echt een concrete daad gesteld: ik heb het voor circa tienduizend mensen mogelijk gemaakt om hier normaal te kunnen functioneren en geen tweederangsburger meer te zijn.'

Helaas lopen sommige generaal pardonners ook vandaag de dag nog tegen obstakels op. Van Dijk: 'Ik weet via advocaten dat er minstens een tiental pardonners zijn die bij het aanvragen van een paspoort nog steeds geconfronteerd worden met lastige vragen. Omdat de IND nog steeds twijfelt aan hun afkomst.'

Tekeste-Yemane vult aan: 'Bij paspoortaanvragen spit de IND oude dossiers op uit de jaren negentig. In bepaalde gevallen speelden er twijfels over de afkomst van de vluchteling: die zegt dan dat hij uit land A komt, maar de IND denkt op basis van een taalanalyse dat hij uit land B komt. Ik ken iemand die dertig jaar oud is: net zo oud als ik. Zij en haar kind kunnen geen Nederlander worden, vanwege verhoren van haar ouders uit de jaren negentig!' Uit deze schrijvende voorbeelden blijkt dat de politieke strijd voor de generaal pardonners nog niet geheel gestreden is. Van Dijk diende Kamervragen in over deze signalen.

Goud waard

De schrijver van 'In Holland staat een huis' hoopt de komende tijd vooral te kunnen genieten van een welverdiende zomervakantie. In het dagelijks leven werkt Tekeste-Yemane bij een consultancybedrijf. 'Maar misschien word ik wel politiek actief zodra ik mijn paspoort heb. Ik heb gezien dat je in Den Haag echt wat kunt betekenen voor mensen.' Ook een loopbaan als belangenbehartiger van vluchtelingen sluit Tekeste-Yemane voor de toekomst niet uit: 'Mensen helpen is iets waar ik echt

voldoening uit haal. Natuurlijk deed ik het ook voor mezelf. Maar als het vervolgens ook lukt, dan is dat echt goud waard.'

tekst Lesley Arp
foto's Anouk Pross

Vijftien jaar moest Tekeste-Yemane strijden voor een Nederlandse nationaliteit. Het is ook vijftien jaar geleden dat het generaal pardon werd ingevoerd. Daarom kozen hij en Van Dijk ervoor om 'In Holland staat een huis' op 15 juni te overhandigen aan staatssecretaris van Asiel en Migratie Eric van der Burg (VVD).

Het boek is ook voor 15 euro te koop in de SP-shop via sp.nl/in-holland

GROOTSE CAMPAGNE VOOR 'ONDRAAGLIJKE DRUK OP RUTTE'

KOSTEN OMLAAG INKOMEN OMHOOG

Boodschappen, de energierekening, tanken en de huur, de kosten rijzen de pan uit tot het punt waarop steeds meer mensen in de knel komen. Tegelijkertijd maken oliebedrijven, supermarkten en voedselproducenten miljardenwinsten en stijgt het aantal miljonnairs in Nederland nog steeds. De SP pikt dit niet en komt deze zomer in heel Nederland in actie met een eenduidig doel: het invoeren van een noodplan waarmee de kosten omlaag gaan en de inkomens omhoog.

OM HET KABINET te dwingen om eindelijk sociale keuzes te maken, gaan afdelingen de komende maanden volop de wijken en dorpen in om steun te vergaren. Bestuurslid Jimmy Dijk coördineert de campagne die voor deze verandering moet zorgen. Volgens hem is de noodzaak meer dan duidelijk: 'Ik denk dat iedereen wel heeft gezien dat de kosten aan alle kanten zijn geëxplodeerd de afgelopen jaren. Dat hoorden we als we met de SP deur aan deur gingen maar ook landelijk kwamen er veel berichten binnen. Mensen die nu al niet meer rond kunnen komen of die de bui zien hangen zodra bijvoorbeeld hun energiecontract afloopt. Dit wordt ook bevestigd door onderzoeken van Nibud en het CPB waarin we kunnen zien dat een derde van de mensen in betaalproblemen dreigt te komen.'

Hij vervolgt: 'Aan de andere kant zien we bedrijven torenhoge winsten maken. Tijdens corona klotste het geld bij de supermarkten tegen de plinten op! Zij, maar bijvoorbeeld ook oliebedrijven, profiteren

enorm van crises. Ook zien we aan de andere kant dat werkende mensen meer belasting betalen dan mensen die alleen maar leven van vermogen. Dat is ook een discussie die de afgelopen jaren steeds meer speelt, zowel in de samenleving als in politiek Den Haag. We moeten dus druk zetten om eindelijk eens een keer meer belasting te gaan heffen op grote vermogens en grote bedrijven.'

Druk opbouwen

Om steun te vergaren voor dit plan, gaan SP-afdelingen in juli en augustus volop langs de deuren. Dijk: 'We beginnen 2 juli met een superzaterdag. Dan gaan we met zoveel mogelijk SP'ers de wijken in. We vragen de mensen om steun voor de actie en of ze op 17 september naar Den Haag toe komen voor een grote manifestatie. Natuurlijk noteren we contactgegevens en nodigen we ze ook uit voor de regionale bijeenkomsten eind augustus. Het is de bedoeling dat afdelingen goed kijken naar welke wijken in hun gemeente het hardst

worden getroffen door prijsstijgingen om daar de bewoners te vragen de campagne te steunen en ze te betrekken bij onze acties.' Dijk heeft ook een tip voor afdelingen die in de wijken gaan aanbellen: 'Luister goed naar mensen. Vraag ze vooral wat hun bezigheid houdt en waar zij zich zorgen over maken. Welke prijsstijging raakt ze het meest? Dan zul je merken dat echt iedereen het voelt in de portemonnee en dat ze willen dat de kosten omlaag gaan. Of ze hebben nu al problemen om rekeningen te kunnen betalen of ze voelen aan dat hun energiecontract straks verdriedubbelt als het afloopt. Je zult mensen treffen die nu al niet de boodschappen kunnen betalen of die gigantische brandstofprijzen betalen omdat ze geen andere keuze hebben dan met de auto naar het werk te gaan.'

Afdelingen die vragen hebben over hoe ze dit het best kunnen aanpakken of die bijvoorbeeld graag willen overleggen welke wijk ze eerst moeten bezoeken, nodigt Dijk uit te mailen naar kostenomlaag@sp.nl om met het campagneteam in contact te komen.

Verandering in de samenleving

Alle acties zijn er op gericht om zoveel mogelijk mensen naar de grandioze manifestatie op 17 september in Den Haag te krijgen. Dit is geen willekeurig gekozen datum, het is de zaterdag voor Prinsjesdag. Volgens Dijk hét moment om de duimschroeven bij het kabinet flink aan te draaien: 'Je ziet dat het kabinet Rutte de hete adem van sociale

'De kosten zijn aan alle kanten geëxplodeerd de afgelopen jaren'

DE VIJF KOOPIKRACHT KNALLERS VAN DE SP

1 BETAALBARE BOODSCHAPPEN

2 ENERGIEKOSTEN OMLAAG

3 GOEDKOPER TANKEN

4 HUREN BEVROZEN

5 EIGEN RISICO AFSCHAFVEN

Boodschappen, tanken, de huur en energierekening, alles wordt duurder. Terwijl grote bedrijven torenhoge winsten maken. De kosten moeten omlaag en dat betalen we van deze winsten.

De SP komt daarom met een **NOODPLAN met 5 KNALLERS** van maatregelen die direct de kosten omlaag brengen.

De SP strijdt in en buiten de Tweede Kamer om dit sociale noodplan voor elkaar te krijgen.

ACTIE!
PRINSJESDAG
PROTEST
17 SEPTEMBER
DEN HAAG

onrust van de bevolking in de nek voelt. Dan is het aan de SP om die krachten in de samenleving te mobiliseren, te organiseren en ervoor te zorgen dat er ook echt via de bevolking druk wordt uitgeoefend op de politiek.'

Dijk ziet wat dat betreft kansen voor succes: 'Je ziet het al een beetje bewegen de afgelopen tijd. Het kabinet doet dit nu door pleisters te plakken met bijvoorbeeld de energiecompensatie van 800 euro. Het is aan ons om ervoor te zorgen dat dit een

structurele verandering wordt. We moeten echt toewerken naar een andere economie die niet slechts voor de enkele rijken en grote bedrijven werkt, maar voor iedereen.'

Daarvoor is volgens Dijk een grootse beweging van betrokken mensen nodig: 'Ik wil iedereen dan ook oproepen om zoveel mogelijk mensen op de hoogte te stellen van deze campagne. Bijvoorbeeld door op social media berichten te delen. En natuurlijk vraag ik iedereen 17 september naar Den Haag te komen en zoveel mogelijk vrienden,

BIJeenKOMSTEN

Op verschillende plekken in het land komen we samen om op te staan tegen de gestegen kosten. We bespreken onze plannen en wat we kunnen doen om ervoor te zorgen dat de kosten dalen en de lonen, de uitkeringen en de AOW stijgen.

Meld je aan op sp.nl/kostenomlaag voor een van onze bijeenkomsten:

27 augustus Leeuwarden
31 augustus Amsterdam
8 september Den Bosch
10 september Den Haag

MANIFESTATIE: KOM 17 SEPTEMBER OOK IN ACTIE

Het kabinet laat mensen keihard vallen. Op Prinsjesdag worden de plannen van het kabinet voor het komende jaar gepresenteerd en daarom komen we het weekend ervoor, op zaterdag 17 september in Den Haag, in actie. Er moet een noodplan komen om de kosten omlaag te brengen. Kom ook!

Meld je aan via sp.nl/kostenomlaag

familie en kennissen mee te nemen. Het is onze taak als SP om de druk voor kabinet Rutte ondraaglijk te maken. Grote bedrijven en dikke vermogens moeten serieus worden belast zodat de kosten voor mensen zoals de boodschappen, energie, zorg, huur en brandstof omlaag kunnen.' •

Kijk voor meer informatie op kostenomlaag.sp.nl

tekst Xander Topman
beeld: Joeri Jansen

> WETHOUDER HEEFT BORD VOOR DE KOP

Wie weet er beter hoe een straat veiliger kan worden dan de mensen die er aan wonen? Daarom ging de SP in Sittard-Geleen in gesprek met bewoners van de Kromstraat en Haagstraat. Tijdens bijeenkomsten maakte de buurt zelf verbeterplannen om de snelheid naar beneden te krijgen.

Om te laten zien dat er veel steun is voor de maatregelen, werd er ook een petitie gestart. Op 15 juni werd deze samen met alle ideeën en oplossingen aangeboden aan de wethouder verkeer. Hiervoor maakte de buurt een eigen verkeersbord waarmee nogmaals werd benadrukt dat er een einde moet komen aan de racebaan voor hun deur.

foto SP Sittard-Geleen

> SP SUCCES: TELEFOONNUMMER VOOR JURIDISCHE HULP WORDT GRATIS

Het telefoonnummer voor advies bij het Juridisch Loket wordt eindelijk gratis. De Tweede Kamer nam vandaag een voorstel van de SP aan om dit te regelen. SP-Kamerlid Michiel van Nispen: 'Straks kunnen vele Nederlanders gratis gebruik gaan maken van het advies van het Juridisch Loket. Dit is een grote winst voor rechtszoekenden, want gesprekken kunnen lang duren en dat tikt aan. Mensen moeten hun recht kunnen halen en financiële drempels mogen dat belangrijke recht niet in de weg staan.'

Jaarlijks krijgen honderdduizenden Nederlanders juridische problemen. Ze worden bijvoorbeeld ontslagen, staan

tegenover de gemeente of hebben een conflict met een verhuurder. Zij hebben dan vaak behoefte aan juridisch advies en op tijd juridische hulp krijgen kan grotere problemen voorkomen. Het Juridisch Loket voorziet daarin maar is niet overal fysiek bereikbaar of brengt kosten in rekening voor het telefoonnummer. Aan die extra telefonische kosten komt nu een einde.

Van Nispen: 'Tijdens de coronacrisis konden de kosten verlaagd worden omdat fysieke bezoeken niet mogelijk waren. Het is goed dat de Tweede Kamer nu doorpakt en de telefoonkosten definitief afschaft. Dit maakt het echt gemakkelijker voor mensen om hun recht te halen.'

foto Maurits Gemmink

> SP MAANT REGERING TOT ACTIE IN TER APEL

De opvangcrisis in opvangcentrum Ter Apel bereikte afgelopen week een dieptepunt toen zelfs het Rode Kruis alarm sloeg over de zeer slechte leefomstandigheden daar. De gemeente Westerwolde diende een tienpuntenplan in dat Van Dijk via Kamervragen aan de regering heeft voorgelegd.

SP-Kamerlid Jasper van Dijk: 'De maat is vol in Ter Apel, de regering moet in actie komen. De situatie is mensonterend. Niet alleen de vluchtelingen zelf, maar ook de lokale bevolking ervaart steeds meer onveiligheid. De regering moet de zelf veroorzaakte puinhoop zo snel mogelijk oplossen.'

De SP doet vier voorstellen om de problemen op te lossen:

- Er moeten snel meer opvangplekken komen waarbij vluchtelingen eerlijk en naar draagkracht worden verdeeld.
- De procedures moeten sneller: zo wordt sneller duidelijk wie mag blijven en wie niet.
- Vluchtelingen met een status moeten sneller gehuisvest worden – waarbij we oog houden voor andere groepen met urgentie.
- Uitgeprocedeerde asielzoekers moeten sneller terugkeren naar hun land van herkomst.

> SUPERMARKTSTRIJD VLISSINGEN GEWONNEN

In Vlissingen aan het Pablo Picassoplein zat tot zo'n vier jaar geleden een vestiging van de Lidl. De winkel zat onder de Harlekijnflat en had daarmee een belangrijke functie voor met name de senioren die daar wonen. Tegen de afspraken in besloot de vestiging opeens te sluiten, waarna het pand lang leeg stond. Tot deze maand want mede dankzij acties van de SP is er nu een nieuwe supermarkt teruggekomen.

Zo'n twee jaar geleden begonnen zij met de actie 'Waarom staat dit pand leeg?' om aandacht te vragen voor het belang van een winkel in de wijk. Hierop bleek dat winkelketen Spar geïnteresseerd was om een vestiging te openen en sinds 15 juni is dat een feit. Naast dat het prettig is dat iedereen weer naar de supermarkt kan, is er nu ook een speciaal ingerichte koffiehoek waar de buurt terecht kan voor sociale contacten.

foto SP Vlissingen

Natuurlijk moest de terugkomst van een winkel in de buurt feestelijk gevierd worden. Daarom deelde de SP honderden winkelwagenmuntjes uit. Dit heeft geleid tot

leuke gesprekken en ook bedankjes uit de buurt voor de inzet van de partij. Zo zie je maar weer: je kan de SP om een boodschap sturen!

> TREF DE SP IN ENSCHEDE

Actief in de buurt en dicht bij de mensen, dat is waar we als SP voor staan. Hoe kan dat beter dan met een vaste plek in de wijk, dacht afdeling Enschede. Daarom openden zij feestelijk hun nieuwe trefpunt. Een eigen ruimte waar inwoners langs kunnen komen voor een praatje en kopje koffie. Ook biedt het punt genoeg ruimte voor kleine vergaderingen.

De SP Hulpdienst zal op die plek vaste spreekuren houden maar ook daarbuiten kunnen bewoners een afspraak maken als zij iets kwijt willen aan de SP. Het pand is goed te vinden want met een dikke tomaat op het raam en een bordje erbij is het niet te missen.

foto Samuel Michon

> KAMERLEDEN ON TOUR: NODIG DE FRACTIE UIT IN JE AFDELING

Wie denkt dat het werk van onze Tweede Kamerleden alleen maar plaatsvindt in Den Haag, die heeft het mis! Een belangrijk deel van wat ze doen vindt juist plaats buiten de Haagse kaasstolp. Ze trekken het land in om te vertellen waar ze mee bezig zijn, mee te doen met acties en om te horen wat er leeft zodat zij daarmee aan de slag kunnen.

foto Anouk Pross

Zo organiseert Bart van Kent nu door heel het land informatie- en actiebijeenkomsten over de pensioenen. Hier wordt gesproken met aanwezigen, pensioenexperts en activisten over de afbraak van ons pensioenstelsel en hoe we dit samen kunnen stoppen.

Jasper van Dijk was onlangs nog in afdeling Oss om daar met belangstellenden te praten over de oorlog in Oekraïne. Een goed bezochte bijeenkomst waar langer stil kon worden gestaan bij dit belangrijke onderwerp.

Ondertussen reist Mahir Alkaya diverse plekken in het land af om te praten over zijn nieuwe boek Van wie wordt ons geld?. Tijdens deze bijeenkomsten praat hij met de aanwezigen over de toekomst van het geld en wie nou eigenlijk bepaalt hoe die eruit gaat zien.

Wil jij ook een van onze Kamerleden uitnodigen in je afdeling? Mail dan je verzoek naar sp@sp.nl en omschrijf goed wat je doel is en wie je graag wil uitnodigen.

foto SP Stede Broec

> ACTIECOMITÉ DWINGT STEDE BROEC TOT HERINRICHTING STRAAT

Maar liefst twaalf jaar lang vragen inwoners van de gemeente Stede Broec al om iets aan de straat Overstort te doen. Hoewel de maximumsnelheid 30 kilometer per uur is, houden maar weinig mensen zich hieraan. En dat terwijl er ook twee scholen en een kinderdagverblijf in de directe omgeving zijn. Buurtbewoners en de SP pikten het niet langer en kwamen in actie. Een speciaal gevormd actiecomité vormde

een zwartboek dat werd ondersteund door maar liefst 300 bewoners. Er werd ingesproken in de gemeenteraad en samen met de SP werden diverse straatacties georganiseerd. Alles om de druk op de verantwoordelijk wethouder zo hoog mogelijk te maken. Het kwam allemaal bij elkaar tijdens een bewonersavond op 21 juni waar de wethouder verkeer ook aanwezig was.

Met succes! De straat Overstort komt nu bovenaan de prioriteitenlijst te staan en wordt spoedig heringericht om het verkeer langzamer te laten rijden. Buurtbewoners en scholen krijgen ook een stem in hoe dat eruit gaat zien. De avond werd dan ook tot volle tevredenheid van de aanwezigen afgesloten. Als in de straat de eerste schop de grond in gaat, is er dus een straatfeestje om dit succes te vieren!

> TINY KOX: NIET WENNEN AAN DE OORLOG IN OEKRAÏNE

foto Maurits Gemmink

In zijn openingstoespraak tijdens de zomersessie van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa riep President Tiny Kox op om niet te wennen aan de oorlog in Oekraïne. Volgens Kox is het belangrijk om de zinloze oorlog niet normaal te gaan vinden. Hij deed daarbij nogmaals de oproep aan de Russische machthebbers om de afschrikwekkende agressiviteiten tegen lidstaat Oekraïne te stoppen.

Kox: 'Ik wil benadrukken dat onze solidariteit en steun voor de Oekraïense bevolking samen moet gaan met een reflectie op hoe deze oorlog heeft kunnen ontstaan, wat we niet hebben gedaan om die te voorkomen en hoe we deze niet alleen kunnen stoppen maar in de toekomst ook oorlogen op ons continent kunnen voorkomen.'

Daarbij stond Kox ook stil bij de unieke rol die het Assemblee heeft. Volgens hem moet dit moment worden gebruikt om goed te kijken naar hoe de leden samenwerken in de raad en hoe dit kan worden verbeterd om zo democratische veiligheid, politieke dialoog en de garantie op mensenrechten te versterken.

**BOEK NEOLIBERALISME. EEN NEDERLANDSE
GESCHIEDENIS LEGT VERBORGEN NETWERKEN BLOOT**

DE MACHTSGREEP VAN DE NEOLIBERALEN

De neoliberale politiek heeft ons land tientallen jaren in de greep gehouden. Dit marktbeleid komt niet uit de lucht vallen en is lang voorbereid, in verborgen netwerken van ambtenaren, ondernemers, journalisten en wetenschappers. Dat laat nieuw onderzoek zien, in het boek Neoliberalisme. Een Nederlandse geschiedenis. Oud SP-Kamerlid Ronald van Raak las het en vindt dat dit boek ons veel leert over de huidige politiek.

AMBTENAAR FRANS RUTTEN: EEN NEOLIBERALE PROFEET

De 'Rutten-boys' werden ze genoemd, de jonge ambtenaren onder leiding van de hoogste ambtenaar van het ministerie van Economische Zaken waar Frans Rutten van 1973 tot 1990 de baas was. Hij was een van de topambtenaren die een spin in het web werd van de neoliberale lobby. Rutten was de grote man achter het beleid van Ruud Lubbers, die in 1982 premier werd. Ook bereidde hij het neoliberale beleid voor van de kabinetten Kok.

'Het enige wat jij nodig hebt is een secretaresse die voor je typt en verder maken jij en ik samen het financieel- economisch beleid van Nederland wel, daar hebben we niemand anders voor nodig,' dat vertelde zijn collega van het ministerie van Financiën, toen Rutten in 1973 de hoogste ambtenaar werd op het ministerie van Economische Zaken. Een citaat dat laat zien hoe hij al tijdens het kabinet van Den Uyl het beleid bepaalde.

Frans Rutten organiseerde jonge neoliberale economen, in een staf Algemene Economische Politiek (AEP) op het ministerie. Een van zijn leerlingen was VVD'er Gerrit Zalm, die onder Kok en Balkenende minister van Financiën zou worden. 'Het was een relatief kleine club, maar door haar strategische positie in de beleidsvorming wist de AEP-top grote invloed uit te oefenen', zeggen Mellink en Oudenampsen in Neoliberalisme.

Na 1990 werd Rutten voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Hij werd ook orthodox katholiek en streed tegen wat hij zag als de verborgen invloed van de 'vrijmetselarij' in de katholieke kerk. Als econometrist beweerde hij dat hij verschijningen en boodschappen van Maria kon bewijzen. Deze profeet berekende ook dat op 11 april 2002 om half negen de wereld zou vergaan, wat echter niet gebeurde.

Het neoliberalisme is de schuld van Jan Marijnissen van de SP, zo stelde de VVD in het boek Neoliberalisme. Een politieke fictie, uit 2014. Marijnissen zou de term neoliberalisme expres hebben bedacht, om zo de liberale politiek verdacht te maken. Ik was uitgenodigd bij de presentatie van dit boek en vertelde de aanwezige VVD'ers dat ik het vreemd vond dat zij zich zo schaamden voor een politiek die ze met zoveel succes hadden doorgevoerd. Zelfs nu nog zegt VVD-premier Mark Rutte dat het neoliberalisme een bedenkfel is en helemaal niet bestaat.

En Nederlandse traditie

Ook de onderzoekers Bram Mellink en Merijn Oudenampsen verwonderden zich over deze zelfontkenningen bij de VVD. Reden voor hen om een heel onderzoeksproject op te zetten over het neoliberalisme in Nederland, waarvan dit boek een verslag is. Neoliberalisme is een ideologie waarin niet mensen, maar markten het laatste woord hebben. Neoliberalen geloven dat de vrije markten de samenleving beter kunnen organiseren. Vanaf de jaren '80 heeft die politiek ook ons land gedomineerd, met een liberaal beleid van meer markt en minder overheid.

Lang hebben we gedacht dat dit neoliberale denken in de jaren '80 vanuit de Verenigde Staten en Groot-Brittannië naar ons land is overgewaaid, nadat in die landen Ronald Reagan en Margaret Thatcher aan de macht waren gekomen. Mellink en Oudenampsen laten zien dat deze politiek zo aansloeg in ons land, omdat ze aansloot bij een traditie die hier al veel langer bestond – en teruggaat

tot de jaren dertig van de vorige eeuw. Een revolutie die geduldig werd voorbereid, niet door radicale politici, maar vooral door ambtenaren en door lobbyisten.

Informeel netwerken

Neoliberalisme. Een Nederlandse geschiedenis is geschreven door wetenschappers, maar toch goed te lezen voor een breder publiek. Het geeft een historisch overzicht van de personen en instanties die in ons land neoliberale ideeën hebben ontwikkeld en verspreid, van de jaren dertig tot het begin van deze eeuw. Mellink en Oudenampsen doen dat door een beeld te schetsen van de vele informele netwerken, van ambtenaren, ondernemers, journalisten en wetenschappers. Wat niet gemakkelijk is, omdat mensen in deze netwerken het liefst op de achtergrond bleven en in het verborgene werkten.

Ludwig von Mises, Friedrich Hayek en Milton Friedman, het zijn radicale economen die openlijk streden voor de neoliberale politiek. Gesteund door allerlei denktanks die een agressieve lobby voerden (zoals het Britse Centre for Policy Studies, de Amerikaanse Heritage Foundation en de Duitse Bertelsmann Stiftung). In Nederland bleek deze manier van lobby niet te werken, omdat liberalen hier vaak een afkeer hadden van al te radicale ideeën. Daarom kozen de neoliberalen vanaf de jaren vijftig voor een strategie die paste bij de politiek in ons land.

Vanuit de achterkamertjes

In plaats van openlijk de politieke strijd aan te gaan, zoals in veel andere landen, kozen neoliberalen er in ons land voor om vanuit de achterkamertjes hun invloed uit te breiden.

Het neoliberalisme is de schuld van Jan Marijnissen van de SP, zo stelde de VVD in het boek Neoliberalisme.

Daarmee werd het neoliberalisme een beweging die grote invloed had, maar voor de kiezers onzichtbaar bleef. Neoliberalen kregen invloed op de universiteiten, in het bijzonder economen op de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ze wisten ook invloed uit te oefenen in de media, waarbij vooral 'kwaliteitskranten' als NRC Handelsblad propagandisten werden van dit marktdenken.

Bram Mellink en Merijn Oudenampsen weten heel knap de personen te achterhalen die de neoliberale netwerken vormden en de plekken waar zij terecht kwamen. Vanaf de jaren vijftig kregen neoliberalen allerlei topfuncties, op de ministeries van Economische Zaken en Financiën en vanaf de jaren zestig ook bij De Nederlandsche Bank, zoals oud-premier Jelle Zijlstra. Zelfs in het 'linkse' kabinet van Joop den Uyl zaten ministers als Dries van Agt, Ruud Lubbers en Wim Duisenberg, die niet veel later pleitbezorgers werden van de neoliberale politiek.

Bram Mellink en Merijn Oudenampsen
Neoliberalisme. Een Nederlandse
geschiedenis
Boom Uitgevers: 352 pagina's:
29,90 euro.

Neoliberale ambtenaren

Coen Oort, Lense Koopmans, Pieter Korteweg, Frans Rutten of Ad Geelhoed. Dit zijn namen die de meeste mensen niet zullen kennen, maar zij zijn wel verantwoordelijk voor het beleid van marktwerking en eigen verantwoordelijkheid. Het waren deze topambtenaren op de ministeries van Economische Zaken en Financiën die vanaf de jaren zeventig het neoliberale beleid hebben voorbereid. Contacten werden gelegd met ondernemers, met wetenschappers en journalisten. Invloed kregen ze ook bij belangrijke adviseurs, zoals het Centraal Planbureau (CPB).

Vanaf de jaren '80 dringt het neoliberale denken ook steeds meer door bij bestaande politieke partijen. Bij het CDA (de 'no nonsens' politiek van Ruud Lubbers) en natuurlijk in de VVD (vooral door toedoen van Frits Bolkestein). De meest harde pleitbezorgers van het marktdenken vinden we echter in D66 (bij neoliberale ideologen als Hans Wijers). Onder Wim Kok zagen we hoe de PvdA in 1995 de ideologische veren afwierp en koos voor een neoliberale politiek. Door Femke Halsema volgde ook GroenLinks, met een 'vrijzinnig' marktliberalisme.

Ideologische leegte

Frits Bolkestein had gelijk, toen hij in 1994 in een interview zei dat behalve Jan Marijnissen (en Remi Poppe) van de SP in de Tweede Kamer iedereen liberaal was geworden, of liberaal. Het is de vraag waarom twintig jaar later de VVD in een boek het bestaan van het neoliberalisme ontkende – en premier Mark Rutte dat nog altijd blijft doen. Het boek Neoliberalisme laat zien waar dit ongemak van de liberalen met het neoliberalisme vandaan komt. Het toont hoe ook de politieke partijen zich voor het karretje lieten spannen van deze neoliberale machtsgreep.

Liberalen partijen als VVD en D66, maar ook CDA, PvdA – en zelfs GroenLinks, waren vooral gevoelig voor de lobby van de neoliberale netwerken, omdat ze zelf geen heldere beginselen meer hadden. Neoliberalen slaagden er op een slimme wijze in om de ideologische leegte in die partijen te vullen. Het boek van Mellink en Oudenampsen laat ook zien hoe belangrijk

het is om je niet over te leveren aan de politieke modes van de dag en als partij vooral zelf te blijven nadenken over je beginselen. Laten we daar als SP met *Heel de mens* nu net mee bezig zijn. •

tekst Ronald van Raak

Bram Mellink (1985) is historicus aan de Universiteit van Amsterdam.

Merijn Oudenampsen (1979) is als socioloog en politicoloog verbonden aan de Université Libre de Bruxelles. De afgelopen jaren onderzochten zij samen de geschiedenis van het neoliberalisme in Nederland.

‘ONS VREDESPROCES IS ONOMKEERBAAR’

Het is een historische gebeurtenis: op 5 mei werd Sinn Féin, de Ierse zusterpartij van de SP, de grootste fractie in de Noord-Ierse Assemblee. Dat zou moeten betekenen dat Sinn Féin ook de premier mag leveren, en de charismatische Michelle O’Neill staat klaar om die rol op zich te nemen. Maar de conservatieve DUP, die flink verloor, weigert plaats te maken. Toch ziet Declan Kearney, de partijvoorzitter van Sinn Féin en staatssecretaris in de vorige coalitie, kansen voor de droom die de partij al meer dan 100 jaar koestert: een verenigd Ierland.

› **Van harte gefeliciteerd met dit resultaat, Declan. Wat voor campagne hebben jullie gevoerd om dit succes te behalen?**

‘Waar we op hebben ingezet is de kans om te stemmen op een vrouwelijke, republikeinse premier, Michelle O’Neill. Daarnaast lag de focus op de noodzaak van echte verandering. Die verandering moet er komen vanwege de huidige crisis rondom de kosten van het levensonderhoud, die waren hier nog nooit zo hoog. Er is inflatie wereldwijd, we hebben te maken met stijgende energiekosten en de stijgende prijzen van voedsel en levensmiddelen. En dat alles speelt zich af tegen de achtergrond van de impasse rondom het Protocol.’

› **Wat is het Protocol precies?**

‘Dat zijn de afspraken die de Britse regering gemaakt heeft met de Europese Unie om onze samenleving en onze economie te beschermen tegen de ergste gevolgen van de Brexit. Dat Protocol was nodig om het Goede-Vrijdagakkoord te beschermen dat in 1998 gesloten is om vrede te sluiten in Noord-Ierland. Het was ook nodig om te voorkomen dat er opnieuw een harde grens zou komen over het Ierse eiland, en om te zorgen dat de economie over het hele eiland zou kunnen blijven floreren.’

› **Hoezo is er een impasse rondom het Protocol?**

‘Zowel de Conservatieve Partij van Boris Johnson in Groot-Brittannië – de Tories –, als ook de conservatieve Democratic Unio-

nist Party in Ierland – de DUP –, verzetten zich tegen dat Protocol. Het gevolg daarvan is aanzienlijke instabiliteit in het politieke proces, onzekerheid voor ondernemers en zeker ook voor investeerders. Onderzoek naar de effecten van het Protocol toont aan dat het gewoon werkt. Sommige sectoren in het noorden van Ierland draaien prima, met name in de productie-industrie, en we trekken investeringen aan. Maar daar heeft de DUP geen boodschap aan, en die is bezig het Goede-Vrijdagakkoord te ondermijnen.’

› **Wat doen ze dan?**

‘In het Goede Vrijdagakkoord is overleg en consensus ingebakken in het systeem. Ten eerste is er overleg tussen het eiland Ierland en de landen van het Verenigd Koninkrijk: Engeland, Schotland en Wales. Dan is er een Noord-Zuid Ministerraad, waarin de regeringen van het noorden van Ierland en de Republiek Ierland hun beleid afstemmen. Tot slot mag de grootste partij de premier leveren, en de op één-na-grootste levert de vicepremier. De premier en de vicepremier zitten in een Uitvoerend Bureau waar altijd een lid in zit van de grootste unionistische partij – de mensen die willen dat het noorden van Ierland bij het Verenigd Koninkrijk blijft horen –, en een lid van de grootste republikeinse partij – de mensen die een verenigd Ierland willen.’

Vijf maanden geleden is de premier, die afkomstig is uit de DUP, afgetreden, zogenaamd uit protest tegen het Protocol.

Daarvoor hadden ze al een veto uitgesproken tegen de Noord-Zuid Ministerraad. Daarmee hebben ze het bestuurlijk apparaat platgelegd. Van het delen van de macht komt dus niets terecht. Nu de verkiezingen geweest zijn, en de DUP verloren heeft, weigeren ze om toe te treden tot de Noord-Ierse regering. Dat doen ze onder het mom van dat ze tegen het Protocol zijn, en dat het Protocol niet te verenigen zou zijn met het Goede-Vrijdagakkoord.’

› **Wat voor gevolgen heeft dat?**

‘We hebben op dit moment effectief geen regering, en vanwege de huidige crisis rondom de kosten van het levensonderhoud die ik al noemde, is dat echt problematisch. Voordat de DUP het bestuur lamlegde, had onze minister van Financiën al een ontwerp-begroting klaarliggen waarmee we de komende drie jaar een miljard pond wilden investeren in de gezondheidszorg. De stelsels voor gezondheidszorg en sociale zorg waren uitgehold door de jarenlange bezuinigingen van de Tories. Die stelsels zijn daardoor erg verzwakt, en onze investeringen zouden echt verschil maken. Maar omdat de DUP zich heeft teruggetrokken uit de regering, en omdat ze nu ook weigeren om mee te doen aan de nieuwe regering, kunnen we onze begroting niet voorleggen aan de bevolking. Ook vanuit het Verenigd Koninkrijk kwam er extra financiering om de inwoners te helpen bij de kosten voor het levensonderhoud. Dat gaat om 435 miljoen pond, maar daar kunnen we niet bij omdat

Declan Kearney won de zetel voor Zuid Antrim, ten noordwesten van Dublin.

Declan Kearney, hier op campagne, is jarenlang actief geweest als organizer binnen Sinn Féin.

‘Onze voorstellen kunnen voor echte verandering zorgen’

Brexit heeft alles veranderd, zowel in het noorden als in het zuiden van Ierland

er geen regering is. Onze campagne ging daarover: we willen echte verandering, en dus het eerlijk verdelen van de macht, zodat we de concrete problemen van mensen kunnen oplossen.'

› Dus in feite maakt de DUP misbruik van de regels van het Goede Vrijdagakkoord?

'Het akkoord biedt de DUP de mogelijkheid om een veto uit te oefenen, en dat is wat ze doen. Dat heeft er natuurlijk mee te maken Sinn Féin nu voor het eerst de grootste partij is, en dat betekent dat wij de premier mogen leveren. Dat laten ze niet toe.'

› En kunnen ze dat blijven blokkeren?

'Daar zijn heel precieze regels voor. Elke zes weken moet er een poging gedaan worden om een nieuw Uitvoerend Bureau te vormen en een premier en een vicepremier te benoemen. De eerste zes weken zijn voorbij, maar de DUP heeft zelfs nog geen parlementsvoorzitter benoemd. Na deze zes weken kunnen er nog drie pogingen gedaan worden, en dan biedt de het Akkoord de mogelijkheid dat de Britse regering nieuwe verkiezingen uitschrijft omdat er een impasse ontstaan zou zijn. Dat is natuurlijk onzin. We hebben helemaal geen nieuwe verkiezingen nodig, we moeten aan de slag om de problemen van dit land op te lossen. De DUP hoopt dat ze met nieuwe verkiezingen een andere verkiezingsuitslag krijgen, maar het punt is dat de unionisten hun meerderheid kwijt zijn. Sinds 2017 hebben zij geen meerderheid meer in de Assemblee.'

› Hoe legt de DUP uit dat ze deze situatie blokkeren?

'Ze zeggen ze tegen het Protocol zijn omdat dat een bedreiging zou zijn voor de politieke situatie en voor de Britse identiteit in het noorden van Ierland. Dat is onzin, het is fake news en bangmakerij. Artikel 1 van het Protocol zegt expliciet dat de staatsrechtelijke situatie in het Noorden van Ierland niet zal veranderen tot de Ierse bevolking onder de bepalingen van het Goede Vrijdagakkoord een beslissing neemt. Dat is natuurlijk wel wat wij willen. Wij zijn voorstanders van de hereniging van Ierland. Wij

denken dat dat een wenselijke, redelijke, legitieme en noodzakelijke stap is. Maar we denken ook dat die stap tot stand moet komen door democratische overtuiging. We willen de inwoners van het noorden van Ierland er graag van doordringen dat dat in hun belang is. Je kunt natuurlijk een heel debat voeren over het Protocol, en je kunt er van alles bijhalen, maar wat de DUP doet, is het Protocol politiek misbruiken.'

› Wat verwacht de DUP van nieuwe verkiezingen?

'Waarschijnlijk denken ze dat ze de zetels kunnen terugwinnen die ze verloren hebben door de spanningen aan te wakkeren, door te roepen dat de groei van Sinn Féin met een premier van Sinn Féin-huize het ergste zou zijn wat er kan gebeuren en dat het licht dan uitgaat. Maar het wordt tijd dat ze de uitslag van deze democratische verkiezingen accepteren, dat ze afstappen van dit soort gevaarlijke retoriek, en dat ze hun veto intrekken.

Hoe dit uitpakt is niet te voorspellen. Het kan zijn dat de strategie van de DUP werkt. Aan de andere kant roept hun opstelling ook veel weerstand op. In de verkiezingscampagne weigerden ze te bevestigen dat ze ook de regering in zouden gaan als zij de vicepremier moesten leveren onder een Sinn Féin-premier, en dat schoffeerde veel kiezers. Zo maakten ze het zelf tot een issue in de verkiezingen.'

› In 2005 heeft de IRA zijn wapens definitief neergelegd. In hoeverre speelt de IRA nog een rol in het debat?

'De IRA is al lang uit beeld verdwenen. Het is geen factor meer, het is niet meer relevant. Er wordt hooguit nog naar teruggegrepen door partijen aan de uitersten van het politieke spectrum om extreme opvattingen op te stoken. De schaduw van het Ierse conflict werpt nog wel steeds zijn schaduw over het politieke proces, dat staat buiten kijf. Zowel de mensen aan unionistische kant als ook aan de kant van de republikeinse nationalistenvoelen nog de pijn uit het verleden. Daarom is ons vredesproces zo belangrijk, en daarom mag

het niet ondermijnd worden. We hebben dat proces nodig om verzoening en herstel te bereiken.

Daarbij zou het goed zijn als de waarheid over de rol van de Britse overheid in de oorlog boven tafel zou komen. Er duikt steeds meer bewijs op dat ze nauw betrokken waren bij de belangrijkste gewelddadigheden en wreedheden. Acht jaar geleden hebben de Britse en de Ierse regering daarover afspraken gemaakt in het zogeheten Stormont-Houseakkoord om die verhalen boven water te krijgen. Maar op dit moment is de Britse regering bezig met nieuwe wetten die amnestie moeten verlenen aan Britse troepen die betrokken waren bij deze gebeurtenissen. Dat is iets wat alle partijen in het noorden van Ierland afwijzen, of ze nu unionist of republikein zijn.'

Van links naar rechts: parlementariër voor Newry en Armagh Conor Murphy, oppositieleider in de republiek Ierland Mary Lou McDonald, beoogd eerste minister Michelle O'Neill en parlementariër voor Noord-Belfast John Finucane.

› **Willen de mensen in Noord-Ierland op zo'n manier nog wel bij Groot-Brittannië horen?**

'Het stapelt zich op: de Brexit, het Protocol en nu deze amnestiewet. Steeds meer mensen besluiten dat dit niet het soort van bestuur is waar ze bij willen horen. Ze vragen zich af of ze wel zo veel beter af zijn buiten de Europese Unie, en ze kijken naar de republiek Ierland, die een open blik heeft en inclusief is, waar referenda gehouden zijn en waar nu wetten worden gemaakt over abortus en het homohuwelijk. Om dergelijke wetten te kunnen doorvoeren in het noorden van Ierland hebben wij de Britse regering om hulp moeten vragen omdat er unionistische politici zijn die hun fundamentalistische en theologische waarden blijven opleggen die beter thuishoren in de 17e dan in de 21e eeuw.

Brexit heeft alles veranderd, zowel in het noorden als in het zuiden van Ierland. Het debat vindt al plaats, zij het dan informeel en vooralsnog niet gestructureerd. Daarom vinden wij dat de Ierse regering een burgerberaad moet organiseren, zodat we een route kunnen uitstippelen naar een referendum over de hereniging van Ierland. Dan kunnen mensen zelf hun toekomst bepalen. Die richting moeten we op, naar ons idee. Het maakt allemaal deel uit van ons vredesproces, en dat proces is onherroepelijk.

Dat vredesproces is tot stand gekomen met hulp uit Europa, de Verenigde Staten en andere bondgenoten die de ervaring van apartheid en kolonialisme hebben meegeemaakt en die hun eigen toekomst hebben bepaald. Ons vredesproces is 24 jaar gele-

den begonnen, en het heeft ons gebracht op een punt dat niemand had kunnen voorstellen. In het noorden van Ierland staan we al klaar om te gaan regeren, en mogelijk lukt dat ook bij de komende verkiezingen in het zuiden van Ierland. We hopen dat onze bondgenoten ons zullen helpen in de volgende fase van het vredesproces, of ze nu in de oppositie zitten of in de regering, of ze individueel handelen of in een breder verband, alle wijsheid en steun is welkom. We denken dat het bouwen van zo'n nieuwe samenleving erg helpt bij het vormen van een beeld van een samenleving waarin iedereen gelijk is. Hopelijk gebeurt dat onder leiding van een regering die zich wil inzetten voor progressieve sociale verandering, en hopelijk is dat Sinn Féin.' •

tekst Anne-Marie Mineur

FEESTELIJKE FAMILIEDAG VIERT 50 JAAR SP

Het is een feestdag op zondag 19 juni, de SP-familiedag die volop in het teken staat van de vijftigste verjaardag van de partij. Het is geen 30°C meer, zoals de dag ervoor, maar eigenlijk is dat wel zo prettig. Een paar druppels regen vallen er nog, maar al gauw klaart het op en begint de zon te schijnen. De Haagse cabaretier Sjaak Bral heet te midden van de hoge bomen van Ingang Oost de duizenden aanwezige SP'ers en hun familieleden welkom.

FEESTELIJKE FAMILIEDAG VIERT 50 JAAR SP

MET KLEINE FLITSOPTREDENS leidt Bral de aanwezigen langs de hoogtepunten van de SP: Remi Poppe in de Tweede Kamer, Emile Roemer als partijleider, maar ook Natasja Soemai en haar dochter Anasya die vertellen over wat hun is aangedaan met het toelagenschandaal en hoe zij zich weer terugvechten. Ella Wonder, de dochter van SP-popicoon Bob Fosko is aanwezig om 'Een mens is meer' te zingen. Het nieuwste SP-lid Steven (17) en het eerste SP-lid Peter (67) spelden elkaar het speciale jubileumspeldje op.

Peter herinnert zich dat het 50 jaar geleden, bij de oprichting van de SP, ging over Vietnam en de mijnsluiting in Heerlen, waar hij al jaren wethouder is. Steven hoopt dat hij over 50 jaar het eerste kabinet Marijnissen zal hebben meegemaakt. Lilian Marijnissen sluit de openingsbijeenkomst af met een vlammende speech, waarin ze eraan herinnert dat het er niet om gaat of je iemand 'tassendrager' mag noemen, 'het moet erom gaan of mensen hun tas met boodschappen nog wel kunnen vullen!' En dan gaat het los met een spetterend optreden van de band Van Dik Hout.

Een rode dieren tuin

Om half één gaan de hekken open naar de dieren tuin, en al gauw duiken er overal rode SP-tasjes en -truien op. Kamerleden met hun kinderen, medewerkers met hun ouders, en leden uit het hele land kijken naar de aapjes, de giraffen en de inhoud van de ijskar. Het Safari Meeting Centre is overgenomen door de SP. Hier kan je verkiezingsposters bekijken, SP-boeken kopen, een foto laten maken met je afdeling of je familie, en kennismaken met de SP jongeren.

Om half twee gaat de grote zaal open, met daarin een bijzonder programma. Meester-interviewer Coen Verbraak spreekt met de eerste twee SP-Kamerleden Jan Marijnissen en Remi Poppe. Hoe het met ze gaat? Met Jan Marijnissen, nu 69, gaat het uitstekend. Zijn gezondheid is weer helemaal in orde, hij leest nog steeds vier kranten per dag, maar aan politiek doet hij niet meer. Hij tuiniert, hij timmert, en hij gaat met zijn dochter naar het voetbal. Remi Poppe is inmiddels 84, maar ook hij voelt zich nog prima. Dat het inmiddels bijna 30 jaar geleden is dat ze in de Tweede Kamer kwamen is moeilijk voor te stellen, hij heeft niet het idee dat er wat is gestopt.

Verbraak laat foto's zien van de acties die de SP voerde: voor asbestslachtoffers, tegen Diosynth, voor het behoud van recreatiegebied de Lickebaert in Vlaardingen, waar onder leiding van Poppe meer dan 16.000 bomen geplant werden. Ook de steun aan het ANC komt ter sprake, en het moment waarop Jan Marijnissen zo getergd was dat hij 'Effe dimmen!' riep tegen Frans Weisglas, de voorzitter van de Tweede Kamer. De SP is nog lang niet overbodig, zeggen Marijnissen en Poppe, en ze zijn trots op de dingen die bereikt zijn. 'Asbest is ausradiert', roept Poppe beslist. 'Waarom moet dat nu weer in het Duits?' vraagt Marijnissen. Zelf wijst hij erop dat de SP ook in de Tweede Kamer verschil heeft gemaakt, en dat de Kamer-voorzitter nu democratisch gekozen wordt. Op de klokkenluidersregeling is hij trots, en op het feit dat links en rechts het belang van de overheid opnieuw ontdekt hebben. Dat de marktwerking rampzalig heeft uitgepakt, heeft de SP heel duidelijk gemaakt.

Op safari

Dan worden de aanwezigen losgelaten. Elders in het Safari Meeting Centre zijn zaaltjes waar SP-kopstukken in gesprek gaan met de leden over actuele onderwerpen. Sandra Beckerman spreekt over de wooncrisis, Bart van Kent over pensioenen en AOW en Maarten Hijink praat met leden over de toekomst van het Nationaal Zorgfonds. Bestuurslid Jimmy Dijk vertelt meer over de nieuwe campagne over koopkracht die Lilian Marijnissen in haar speech al had aangekondigd.

In de dieren tuin zelf staan de Kamerleden de leden te woord. Bij de stokstaartjes vind je Michiel van Nispen, bij de chimpansees Peter Kwint, bij de zeekoeien Mahir Alkaya, Jasper van Dijk is te vinden in de Desert. Laagdrempeliger wordt het niet.

Een mooie dag is het, met een warm, rood familiegevoel. Als de eerste regendruppels beginnen te vallen, gaan de aanwezigen weer naar huis. Opgeladen om een begin te maken aan de volgende 50 jaar sociale politiek. •

tekst Anne-Marie Mineur
foto's Vera Wapstra

Kijk voor meer foto's en filmpjes op
sp.nl/fam-succes

Lilian Marijnissen is strijdbaar als altijd: 'Rechts betekent geen zak voor de werkende klasse'

Geen feest is compleet zonder de SP-huisband, Spic 'n Span.

Natasja en Anasya Soemai vertellen over hun ervaringen met het toeslagenschandaal.

'Dit soort familiedagen is altijd een hoogtepunt', zegt Emile Roemer.

Ook de Soepexpress is aanwezig, en vindt gretig aftrek.

Zo veel beroemdheden, daar moet een foto van gemaakt worden.

**HOOGLERAAR ENGBERSEN OVER UITBUITING,
POLITIEKE BLINDHEID EN EERLIJK BELEID**

‘ARBEIDSMIGRATIE MOET EEN WIN-WIN-SITUATIE ZIJN’

Arbeidsmigratie is een hot topic. Migranten die met wurgcontracten aan het werk worden gezet, met slechte werkomstandigheden en belabberde huisvesting. Overbevolkte wijken waar de voorzieningen en het samenleven onder druk staan. Socioloog Godfried Engbersen is hoogleraar aan de Erasmus Universiteit, lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en gespecialiseerd in dit onderwerp: 'Bij arbeidsmigratie moet veel beter gekeken worden naar de maatschappelijke kosten en of alle partijen hier ook echt beter van worden.'

Ze hebben nog te weinig oog voor de negatieve effecten van arbeidsmigratie op de sociale samenhang

dam-Zuid. En natuurlijk de steeds weer terugkerende verhalen over de uitbuitingspraktijken waar arbeidsmigranten mee te maken krijgen, zoals de recente berichten over Oekraïense vluchtelingen die door een Pools uitzendbureau met wurgcontracten aan het werk waren gezet in het Westland. Dat alles heeft veel mensen bewust gemaakt dat het anders moet. Maar we staan nu pas aan het begin van dat proces. Ik zie nog geen concreet beleid dat daar echt een adequaat antwoord op geeft.'

› Heeft Emile Roemer met zijn Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten ook aan deze bewustwording bijgedragen?

'Zeker, je ziet dat Roemers aanbevelingen om de woon- en werkomstandigheden van arbeidsmigranten te verbeteren inmiddels worden omarmd. Je moet hierbij ook niet vergeten dat de commissie Roemer door het kabinet zelf was aangesteld, vanwege het hoge aantal coronabesmettingen onder arbeidsmigranten. Ook andere instanties luidden inmiddels de noodklok. Afgelopen mei nog heeft de Arbeidsinspectie zich zeer kritisch uitgelaten over de ongereguleerde arbeidsmigratie, over de druk die dat op onze samenleving legt en de erbarmelijke omstandigheden waar arbeidsmigranten soms onder moeten wonen en werken. De Arbeidsinspectie vroeg zich zelfs hardop af of sectoren die 100 procent op migrantenarbeid draaien nog wel in Nederland thuis horen. Een legitieme vraag, vind ik. Je ziet het debat hierover kantelen. Politieke partijen die geneigd zijn toe te geven aan de roep van werkgevers voor arbeidsmigratie zijn nu terughoudender geworden. Ook minister Van Gennip is kritisch over de Europese plannen om arbeidsmigranten vanuit Noord-Afrika naar hier te halen.'

› Loopt de Europese Commissie dan niet hopeloos achter met deze plannen?

'De Europese Commissie loopt voor en achter. Zij zien geplande en gereguleerde arbeidsmigratie van buiten de EU als een manier om illegale arbeidsmigratie tegen te

gaan en mensensmokkelaars de wind uit de zeilen te nemen. En ze zien ook dat de personeelstekorten in Europa steeds verder oplopen en dat dit de komende 20 jaar alleen maar erger zal worden door de vergrijzingsgolf die eraan zit te komen, in heel Europa. Daardoor zal de beroepsbevolking krimpen terwijl de groep inactieven juist groter wordt, wat onze welvaart en het peil van onze voorzieningen – met name in de zorg – onder druk zal zetten. En we zullen dit niet voldoende kunnen oplossen met alleen arbeidsmigratie binnen de EU, omdat de vergrijzing en de personeelstekorten in heel Europa een probleem zullen worden. En dus pleit de Europese Commissie voor het meer mogelijk maken van arbeidsmigratie uit niet-EU-landen. Wat dat betreft loopt Brussel dus vóór en kijken ze naar de toekomst van de Europese economie en bevolkingssamenstelling.'

› In welk opzicht loopt de Europese Commissie dan achter?

'Ze hebben nog te weinig oog voor de negatieve effecten van arbeidsmigratie op de sociale samenhang. En dan loop je het gevaar dat het draagvlak voor arbeidsmigratie – én voor asielmigratie – heel gering wordt. In wijken waar 100 nationaliteiten wonen is het samenleven gewoon heel ingewikkeld, dan ontstaan er al snel spanningen en conflicten. Vooral de armste wijken in Den Haag en Rotterdam, waar veel arbeidsmigranten wonen vanwege de lagere woonkosten, zijn gewoonweg niet berekend op de toevloed van zoveel mensen, die vaak geen Nederlands spreken en niet ingeburgerd zijn. Vaak wonen ze met te veel mensen in verkamerde panden, waardoor hun sociale leven zich noodgedwongen op straat afspeelt, wat soms voor overlast zorgt. De voorzieningen raken overbelast, er zijn te weinig woningen, te weinig parkeerplaatsen, te weinig vuilcontainers, huisartsen raken overbelast. Ook scholen kunnen onder druk komen te staan omdat arbeidsmigratie deels gepaard gaat met een zij-instroom van nieuwe leerlingen. Dit alles leidt tot

› Is het publieke debat over arbeidsmigratie veranderd?

'Ja, dat denk ik wel. Er is ook vanuit de gevestigde politiek meer oog gekomen voor de maatschappelijke kosten van arbeidsmigratie, er wordt niet meer alleen gekeken naar de behoeften van het bedrijfsleven. De crisis op de woningmarkt heeft dat actueel gemaakt, waardoor het gebrek aan fatsoenlijke huisvesting voor arbeidsmigranten steeds nijpender is geworden. Met als gevolg veel overlast in de armste wijken, met name in Den Haag en Rotter-

Emile Roemer op werkbezoek om met eigen ogen te zien hoe arbeidsmigranten worden gehuisvest.

Nederland telt zo'n 300 duizend werklozen, van wie velen graag aan het werk willen

reële problemen en onvrede in die wijken. Het ongenoegen met arbeidsmigratie dat de mensen daar verwoorden, is in het verleden te gemakkelijk weggezet als racisme. Dat is niet eerlijk. Werkgevers hebben economisch profijt van arbeidsmigranten, terwijl de maatschappelijke kosten worden afgewenteld op de samenleving en dan vooral de armste wijken. In het Westland bijvoorbeeld werken 12.000 tot 16.000 migranten, maar er is binnen de gemeentegrenzen woonruimte voor slechts 4.500 personen. Een groot deel komt terecht in de arme wijken van Den Haag, Delft, Rotterdam-Zuid. Dat is afschuifgedrag. Ook de Arbeidsinspectie wijst daarop: zij spreekt heel duidelijk van de private baten van arbeidsmigratie voor werkgevers en de publieke kosten voor de rest van de samenleving. Dat moet echt anders.'

› **De Europese Commissie zegt dat we door de vergrijzing niet aan arbeidsmigratie ontkomen. Kunnen we de tekorten niet oplossen door binnen Nederland meer mensen aan het werk te krijgen?**

'Deels wel, maar niet helemaal. Als we minder arbeidsmigratie willen, dan biedt het aanspreken van het onbenutte arbeidspotentieel van ruim een miljoen mensen een gedeeltelijke oplossing. Nederland telt zo'n 300 duizend werklozen, van wie velen – met name 55-plussers – graag aan het werk willen maar om een of andere redenen niet aan de bak komen. Daarnaast zijn er deeltijders in Nederland die meer willen werken. De overheid moet nu beleid ontwikkelen om zoveel mogelijk van deze mensen naar de sectoren met personeelstekorten te sluisen, zoals de

zorg, het onderwijs, de horeca en de bouw. De overheid moet dus weer een actief arbeidsmarktbeleid gaan voeren. De laatste tientallen jaren is dat beleid steeds verder afgebouwd in het kader van de terugtrekkende overheid; toen werd het overgelaten aan de 'eigen verantwoordelijkheid' van de werkgevers en de werkzoekenden zelf. Maar je ziet dat men daar nu van terugkomt en dat het activerende arbeidsbeleid opnieuw wordt uitgevonden. Dat kwam deels door corona, waarbij sommige sectoren nagenoeg op slot gingen en het dus zaak was om zoveel mogelijk mensen te begeleiden naar ander werk. Dat beleid wordt nu voortgezet. Zo worden de regionale mobiliteitsbureaus omgebouwd tot regionale werkcentra die mensen actief gaan begeleiden naar werk, zowel voor mensen

In het Westland bijvoorbeeld werken 12.000 tot 16.000 migranten, maar er is binnen de gemeentegrenzen woonruimte voor slechts 4.500 personen

die in een uitkeringssituatie zitten maar ook voor mensen die ander werk zoeken.'

› **Milieudefensie zegt: we moeten sowieso af van de fossiele sector, dus school de werknemers uit die sector om zodat zij de groene energietransitie kunnen uitvoeren. Wat vind je van dat voorstel?**

'Ik vraag me af of de fossiele sector inderdaad zo snel afgebouwd zal worden, maar de gedachte achter het voorstel is goed. Als werknemers overbodig worden in de ene sector kunnen ze worden omgeschoold voor specifiek werk in het kader van de energietransitie. Nu komen we technisch geschoolde mensen tekort om de energietransitie uit te voeren. Als je dat tekort in Nederland zelf niet kan oplossen, dan komt de energietransitie in gevaar ténzij je gebruik maakt technisch geschoolde arbeidsmigranten.

Wil je dat niet, dan zul je dat personeel in Nederland zelf moeten zoeken en dan is omscholing van werknemers uit de fossiele industrie zeker een optie. De regionale werkcentra zouden daar een belangrijke rol in kunnen spelen, net als de opleidingsbudgetten van het bedrijfsleven. Maar ik moet erbij zeggen dat we niet alle tekorten op de arbeidsmarkt kunnen oplossen door mensen om te scholen of meer mensen aan het werk te krijgen. Daarvoor zijn de tekorten die door de vergrijzing in heel Europa zullen ontstaan waarschijnlijk te groot. Willen we onze welvaart en voorzieningen op peil houden, dan ontkomen we niet aan een mate van arbeidsmigratie van buiten de EU.'

› **Wat vind je van de roep van de SP om de arbeidsmigratie te reguleren met behulp van werkvergunningen?**

'Daar ben ik het mee eens. Er is in Nederland al een systeem van werkvergunningen voor

arbeidsmigratie van buiten de EU, waarbij werkgevers moeten aantonen dat er geen passend aanbod van werknemers binnen Europa zelf is. Ook moeten werkgevers dan aangeven dat er huisvesting voor deze arbeidsmigranten is geregeld en dat de arbeidsvoorwaarden fatsoenlijk zijn. Maar die regels moeten aangescherpt worden, zoals de commissie Roemer heeft laten zien. Ook mag van werkgevers verwacht worden dat zij zich inzetten voor het taalonderwijs en de inburgering van de arbeidsmigranten die zij naar hier halen. Waar de WRR in het rapport Samenleven in verscheidenheid (2020) voor heeft gepleit is dat bij het afgeven van werkvergunningen veel meer rekening gehouden wordt met de maatschappelijke kosten van arbeidsmigratie. Er moet bij het beleid veel meer gekeken worden naar de collectieve gevolgen van de individuele beslissingen van werkgevers om arbeidsmigranten binnen te halen. Als er in een regio of wijk bijvoorbeeld geen adequate huisvesting, geen adequate scholing en geen adequate inburgering is voor arbeidsmigranten, dan moet je de arbeidsmigratie uitstellen. En dat kan heel goed met arbeidsmigratie van buiten de EU, want dan geef je gewoon geen werkvergunning af.'

› **Dan gaat het dus om tijdelijke arbeidsmigratie, omdat de vergrijzing een voorbijgaand fenomeen is?**

'Je weet natuurlijk nooit helemaal zeker of arbeidsmigranten tijdelijk in Nederland zullen blijven. Maar na 2050 zal de vergrijzing waarschijnlijk over haar piek heen zijn en dan zal de verhouding tussen beroepsbevolking en inactieven verbeteren. De Europese Commissie is hier nog een beetje onduidelijk over, maar een optie is om scherper in te zetten op 'circulaire arbeidsmigratie' – wat vroeger 'gastarbeid' werd genoemd – waarbij mensen hier tijdelijk

komen werken om uiteindelijk weer naar land van herkomst terug te keren. Dat zou je kunnen regelen met een systeem van werkvergunningen en met terugkeerpremies. Mits goed gereguleerd kan circulaire arbeidsmigratie een win-win-situatie zijn.'

› **Arbeidsmigratie als win-win-situatie?**

'Ja, dat kan, als je het tenminste goed regelt. Je moet bij arbeidsmigratie heel goed nadenken over de vraag of het voor alle partijen werkt, zowel voor het land van aankomst als voor het land van herkomsten in de eerste plaats voor de arbeidsmigrant zelf. In het land van aankomst mag de arbeidsmigratie niet leiden tot overlast in arme wijken en verdringing op de arbeidsmarkt. En ook het land van herkomst moet er van profiteren, het mag daar zeker niet leiden tot leegloop en brain drain. Anders stort de economie daar in en dan heeft de migrant helemaal geen reden meer om terug te keren. En de arbeidsmigrant moet erop kunnen rekenen dat hij hier niet wordt uitgebuit en fatsoenlijk gehuisvest wordt. Daarom is het zo belangrijk dat de voorstellen van de commissie Roemer uitgevoerd worden, want dat zorgt ervoor dat arbeidsmigranten netjes behandeld worden, met fatsoenlijke huisvesting, fatsoenlijke arbeidsomstandigheden en een fatsoenlijk loon. Daarbij kan ook gedacht worden aan extra opleidingen voor arbeidsmigranten in Nederland. Dan wordt arbeidsmigratie veel meer een win-win-situatie, omdat de migranten dan meer welvaart en skills meenemen naar hun eigen land. Maar ik moet ook eerlijk zeggen dat systemen van circulaire migratie die écht werken nog niet zijn uitgevonden! Het is belangrijk om daar verder over na te denken.'

tekst Peter Sas

foto's Ramon van Flymen/ANP ©

SPANNENDE STRIJD ROND 'HANDREM VOOR DE KIEZERS'

'WIJ HEBBEN WÉL VERTROUWEN IN DE KEUZE DIE MENSEN MAKEN'

Krijgen we de mogelijkheid om een streep te zetten door ongewenste besluiten van de landelijke en plaatselijke politiek? Daarover stemde de Tweede Kamer op 28 juni, aan de hand van wetsvoorstellen van de SP. Toen deze Tribune gedrukt werd, kenden we de uitslag nog niet. 'Vooral het voorstel voor een plaatselijk of regionaal referendum wordt spannend', keek Kamerlid Renske Leijten vooruit op de stemming. 'Maar wat de uitslag ook is: wij gaan door tot er op alle niveaus een handrem is voor de bevolking. Wij hebben wél vertrouwen in de democratie.'

‘Als je bang bent voor de stem van het volk, dan heb je geen vertrouwen in de democratie’

› Tot 2017 hadden we een raadgevend referendum. Wat is het verschil?

‘Je hebt verschillende soorten referenda. Bij een raadplegend referendum geeft de bevolking een raad, een advies, dat is dus niet bindend. Dit is een referendum waarbij een aangenomen wet kan worden gecorrigeerd. Daarmee kan de bevolking een aangenomen wet wegstemmen, dus dat gaat verder dan een advies.’

› Waarom is een referendum zo belangrijk?

‘Een bindend correctief referendum, want daar praten we hier over, is een noodrem. Als jouw gekozen vertegenwoordigers en de regering die daaruit voortkomt een besluit nemen waarvan een meerderheid van de bevolking zegt: dat willen wij helemaal niet, dan kan je dat corrigeren.’

› CDA en VVD zeggen: ‘We hebben een vertegenwoordigende democratie, met gekozen volksvertegenwoordigers. Daar zit de stem van het volk al in.’

Wat zeg je daartegen?

‘Het wordt steeds duidelijker dat veel mensen zich niet vertegenwoordigd voelen en weinig vertrouwen hebben in de democratie. Een referendum kan het vertrouwen vergroten. Bij verkiezingen stem je één keer op een partij. Je maakt een heel ingewikkelde afweging en dan reken je af met het verleden en stem je voor de toekomst. Maar het kan best zijn dat er een wet komt waar je heel erg tegen bent. Met een referendum heb je dan het recht om jouw bestuurders, jouw gekozenen, te corrigeren. Dat is heel gezond, dat zei ook Johan Remkes die voorzitter was van een staatscommissie die in 2018 advies uitbracht over ons staatsbestel. Hij noemt een correctief referendum een handrem, een aanvulling op onze representatieve democratie. En zo zie ik het ook. Het is een belangrijke aanvulling.’

› Toen jullie voorstel in de Tweede Kamer werd behandeld heeft de ChristenUnie ervoor gezorgd dat de uitkomstdrempel verhoogd is. Zij willen die drempel koppelen aan de opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen. Het aantal mensen dat een wet wegstemt moet meer dan de

helft zijn van het aantal mensen dat is komen stemmen. Dat is best veel, toch?

‘Nou ja, het moet ook geen lichtzinnig instrument zijn, je moet niet hebben dat een minderheid beslist voor de meerderheid. Remkes stelde zelf een uitkomstdrempel voor van 40 procent van de stemgerechtigde bevolking die het voorstel verwerpt, dat is zo’n vier miljoen stemmen tegen. De ChristenUnie heeft dat aantal verhoogd naar vijf miljoen. Dat betekent dat er dus heel veel mensen moeten gaan stemmen! Maar ik denk dat het zeker kan. Wat wij vooral ongewenst vinden, is dat die drempel in de grondwet is gezet, dus dat kan je moeilijker wijzigen. En dat zou best eens nodig kunnen blijken. Stel nou dat die uitkomstdrempel maakt dat toekomstige referenda net niet geldig zijn. Het doel is natuurlijk om een goede maatschappelijke discussie te hebben over belangrijke onderwerpen, dat is opkomstverhogend voor een referendum, en dan maakt het ook duidelijk wat mensen beweegt, waarom mensen voor zijn of tegen zijn. En dat is natuurlijk belangrijk. Bij de Sleepwet zeiden de voorstanders: ben je voor, ga dan vooral niet stemmen, want dan is het referendum niet geldig. Dat is politieke klaploperij.’

› In het debat werd ook gesproken over het instellen van burgerberaden, dat zou de kloof tussen burger en overheid kleiner maken. Emile Roemer vertelde onlangs dat hij nadenkt over de ideeën van David van Reybrouck, om bij loting mensen aan te wijzen die besluiten kunnen nemen. In Ierland heeft die werkwijze de discussie rondom abortus vlot getrokken. Wat vind je daarvan?

‘Er is natuurlijk niets mis mee om de mensen aan de voorkant te betrekken. Maar je moet er wel heel erg rekening mee houden dat we eigenlijk een *diplomademocratie* hebben: uit allerlei onderzoeken blijkt dat mensen veel meer politieke invloed hebben naarmate hun opleiding hoger is. Er zijn best veel mensen afgehaakt. Je moet daar rekening mee houden bij een loting, je moet zorgen dat het niet weer alleen de mensen met een diploma zijn die het hoogste woord voeren.’

In Ierland kwam het initiatief echt uit de bevolking. De politieke discussie over abortus zat zo vast dat de bevolking zei: laten we daar nou eens maatschappelijk over nadenken. De uitkomst van dat burgerberaad is in een referendum voorgelegd aan de bevolking, en het resultaat is uitgevoerd. Dat is niet bepaald de traditie in Nederland, op dit moment.’

› In jullie voorstel gaat het nadrukkelijk om een bindend referendum. Heeft dat ook te maken met de raadgevende referenda die we gehad hebben waar de bevolking ‘nee’ zei, maar die de regering naast zich neergelegd heeft: de Europese grondwet in 2005, het Associatieakkoord met Oekraïne in 2015, en de Sleepwet in 2017, waarna de Wet raadgevend referendum ingetrokken is?

‘Ja, dat klopt. De stemming in 2017 was dat het referendum lucht zou geven aan verkeerde geluiden in de samenleving. Dat was eigenlijk gewoon een grote dikke middelvinger aan de samenleving. Alle drie die referenda waren geslaagd, qua opkomst en qua geldigheid, en bij alle drie werd er niet naar geluisterd.’

Als je bang bent voor de stem van het volk, ‘want er is populisme’, dan heb je geen vertrouwen in de democratie. Met diezelfde argumentatie kun je dan de reguliere verkiezingen ook wel schrappen. Wij hebben vertrouwen in de democratie. We hebben vertrouwen dat we een maatschappelijk debat kunnen voeren met goede voor- en tegenargumenten. Dat die argumenten

LANGE GESCHIEDENIS

De discussie over een referendum loopt al lang. 37 jaar geleden, in 1985, adviseerde de commissie Biesheuvel om een correctief referendum op te nemen in de Grondwet. Jaren later pakte het 'paarse kabinet' van PvdA, VVD en D66 het voorstel serieus op. Voor een referendum moet de grondwet gewijzigd worden en dat betekent dat het voorstel twee keer langs de Tweede en Eerste Kamer moet, en dat die tweede keer zelfs twee derde van de parlementariërs vóór moet stemmen. Dat lukte in 1999 bijna: het voorstel strandde op het laatste moment in de Eerste Kamer door de tegenstem van VVD'er Wiegel. Er was toen één stem te weinig voor een twee derde meerderheid.

In 2013 hebben GroenLinks, PvdA en D66 nieuwe voorstellen gedaan die wel de eerste ronde gehaald hebben, een gewone meerderheid, maar die niet voor de tweede stemming met twee derde meerderheid zijn ingediend: de initiatiefnemers haakten af. •

Alle informatie over het referendum vind je op sp.nl/onderwerp/referendum

mensen goed informeren en dat dat dus ook tot een keuze leidt die zij weloverwogen maken. De reflex die sommige mensen hebben van, oeh, er zijn mensen die verkeerd stemmen dus we ontnemen ze hun stem, dat is nou precies die diplomademocratie waar wij ons ook al jaren tegen verzetten. We komen elkaar niet meer tegen. Er zijn spanningen in de samenleving, er is een beleidsmachine die veelal hoogopgeleid is, de inspraakmachine is veelal hoogopgeleid. Maar vergis je niet dat politieke besluiten vaak juist mensen raken die het gevoel hebben geen invloed te hebben op de besluitvorming. Het gaat ons ook gewoon om vertrouwen dat mensen heus wel gemotiveerd hun keuze kunnen maken. En je ziet in Zwitserland dat referenda wel degelijk leiden tot maatschappelijk debat en daarmee dus ook tot het horen van de bevolking. In mijn verdediging heb ik het gehad over mijn herinneringen aan het Europees grondwet-referendum. Toen zat ik in het debatteam van het Noorden van onze partij. Er werd overal gedebatteerd. Stampvolle sportzalen, stampvolle scholen. En iedereen had er een mening over. En dat maatschappelijke debat kwam omdat je de keuze werd voorgelegd. En er werd gezegd: wij nemen jouw keus serieus.'

› **Je hebt op het laatste moment besloten om het voorstel te splitsen. Er ligt nu dus één voorstel voor een landelijk en één voor een lokaal en regionaal bindend correctief referendum. Waarom was dat?** 'Tijdens het debat luister je naar de fracties, en dan tel je de zetels. Wij zagen: er is een grote meerderheid voor, maar we halen die twee derde meerderheid niet. En toen wees Joost Sneller van D66 erop dat de lokale en de provinciale fracties van het CDA wel voor een correctief referendum zijn, en hij vroeg aan Inge van Dijk van het CDA: 'Waarom geeft u daar dan geen ruimte aan?' Daar stond ze wel voor open. Dus hebben we de wet gesplitst, het zijn twee initiatiefwetten geworden, één voor een algeheel landelijk bindend correctief referendum in de grondwet, en de ander voor een decentraal. We hebben het CDA de ruimte en de tijd gegeven om met de partij

te beraadslagen. De kans dat dat gebeurt schat ik eigenlijk niet heel realistisch in. Binnen het CDA zijn best veel krachten daartegen. Maar voor hetzelfde geld weet Inge van Dijk wel die ruimte te creëren.'

› **En wat ga je dan doen?**

'Wij gaan gewoon door. Wij gaan gewoon weer een nieuw wetsvoorstel indienen. Dat gaan we weer in eerste lezing door de Tweede en Eerste Kamer halen en dan gaan die verkiezingen eroverheen. En dan hopen we natuurlijk dat er bij de volgende verkiezingen wel een twee derde meerderheid is voor een landelijk referendum. Als het lokale referendum wordt aangenomen, kunnen wij ook heel mooi de argumentatie onderuithalen dat het vreemd is aan de representatieve democratie.'

Overigens is dat argument sowieso raar, want eigenlijk zijn in alle democratieën om ons heen referenda mogelijk, en die worden ook georganiseerd: deels uitgeschreven door de regering, deels op verzoek van de bevolking. Wij zijn eerder een raar land dat die mogelijkheid niet heeft. Wij zijn de uitzondering op de regel.'

› **Wat kunnen we met het decentrale referendum?**

'Als die wet wordt aangenomen, dan moeten we natuurlijk nog een uitvoeringswet maken, zodat het goed geregeld wordt. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft laten weten dat zij ervoor zijn dat het voorstel wordt aangenomen, maar wil dan wel bij de uitvoering worden betrokken over hoe het verder gaat. Het is natuurlijk hartstikke logisch dat je dat dan ook met het lokale bestuur zelf vormgeeft. De onderwerpen waar je het voor kunt gebruiken, daar gaat de bevolking zelf over. Dat kan bijvoorbeeld gaan over huisvesting, of de ontwikkeling van bedrijventerreinen, er zullen allerlei onderwerpen zijn die zich er uitstekend voor lenen.' •

tekst Anne-Marie Mineur
foto Joshua Versijde

'Dat klopt toch niet?'

Een aantal keer kregen we bovenstaande vraag binnen over een nieuwsbericht in de laatste Tribune. Bij de opmaak van het blad is een foutje gemaakt waardoor het bericht over de situatie in Ter Apel twee keer is geplaatst. Dat is jammer want het bericht dat eigenlijk op die plek had moeten staan, is zeker het melden waard. Daarom publiceren we dit bericht hierbij alsnog.

SUCCES: OUDERS EN UITHUISGEPLAATSTE KINDEREN IN HET TOESLAGENSCHANDAAL BINNEN 6 MAANDEN HERENIGEN

Er moet een speciale procedure komen om de uithuisplaatsingen van kinderen die slachtoffer zijn in het toeslagenschandaal, te herzien. Bovendien moeten gedupeerde ouders in het toeslagenschandaal die

vragen om herziening van het besluit tot uithuisplaatsing van het kind, binnen zes maanden - en liefst sneller - allemaal een besluit hebben of dat kan. Het maakt niet uit of de kinderen zogenaamd vrijwillig uit huis geplaatst zijn of verplicht.

De motie van Kamerlid Pieter Omtzigt en SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen die daartoe oproept, is op 17 mei met algemene stemmen aangenomen, terwijl die eerder nog door minister Weerwind werd ontraden. Eerder al luidden vele organisaties de noodklok over de rechtsstatelijke tekortkomingen van het systeem van uithuisplaatsingen. De Kamer constateert nu ook dat die rechtstatelijke tekortkomingen zijn. Het gaat om zeker 555 kinderen die slachtoffer zijn van het toeslagenschandaal.

Na een rechterlijke uitspraak zijn zij uit huis geplaatst en dat is nog niet teruggedraaid. Daarnaast zijn er ook kinderen die zogenaamd vrijwillig uit huis geplaatst zijn of die wellicht nu om een bepaalde reden niet in beeld zijn. Marijnissen: 'Het ergste dat je kan overkomen: je wordt getroffen door het toeslagenschandaal en je kind wordt uithuisgeplaatst. Vervolgens wil het kabinet maar niet opschieten met het oplossen van deze verschrikkelijke situatie. Dat is onvergeeflijk. Goed daarom dat de Kamer vandaag ons voorstel heeft aangenomen om binnen een half jaar zicht te geven op, waar mogelijk, hereniging.'

Tribune juli/augustus 2022

DOORLOPENDE MACHTINGING BON OM LID TE WORDEN

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomsgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

€ 5,00 (minimum) € 7,50 € 10,00 € 12,50 € 15,00 anders: € _____

naam : _____
roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v _____
adres + huisnr : _____
postcode : _____ woonplaats: _____
land : _____ geboortedatum: _____
email : _____
telefoon : _____ mobiel: _____
IBAN (rekeningnr.) : _____ bank identificatie (BIC)*: _____
plaats en datum : _____ * geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)
handtekening : _____

LINKSVOOR **ROODBRUINE SCHOONHEID MET MOSTERDGELE OGEN**

‘Ik ben vliegende kiep’, omschrijft alleenstaande moeder van twee volwassen kinderen Petra Coret uit Vlissingen haar rol bij de SP. Petra vervulde alle functies in het afdelingsbestuur, was commissielid, meerdere keren raadslid en maakte ook korte tijd deel uit van de Zeeuwse Statenfractie. Nu is ze regiovertegenwoordiger en zit ze namens Zeeland in het landelijk bestuur.

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

‘Na de laatste verkiezingen dacht ik met het actieve SP-gebeuren te stoppen en te kijken of ik toch weer een baan kon vinden. Maar dat valt voor een 63-jarige niet mee: op sollicitaties komt een afwijzing of helemaal niets. Aan de ene kant heel jammer, maar het betekent wel dat ik meer kan doen in de SP en dat doe ik met veel plezier.’

› Hoe kwam de SP op jouw pad?

‘Mijn contract als onderwijsassistent bij het ROC werd niet verlengd en ik kwam in de uitkering terecht. De keuze was toen: schulden maken om te kunnen eten, of naar de voedselbank gaan. Ik deed dat laatste en werd afgewezen omdat ik net boven de inkomensgrens zat. Ze zijn er heel star: één euro erboven en je krijgt niets. Ik was daar boos over, vooral omdat niet alleen ik ermee te maken kreeg, maar veel meer mensen. Ook moest je voor de voedselbank vanuit Vlissingen naar Middelburg en dat is voor veel mensen een groot probleem. Eerst benaderde ik raadsliden van de PvdA, maar die kwamen

hun beloften niet na. Toen ik daarna contact zocht met de SP, kwamen er meteen twee raadsleden op bezoek die meedachten en vroegen of ik wilde inspreken in de raadscommissie. Met knikkende knieën heb ik dat gedaan. Al snel werd ik toen actief in de SP.’

› Is het nog goed gekomen met de voedselbank?

‘De voedselbank en ik zijn geen vriendjes geworden. Maar er zijn ook andere vormen van voedselverstreking gekomen in Vlissingen. Daar heb ik gebruik van gemaakt.’

› En wat houdt je naast de SP nog meer bezig?

‘Na een pauze van drie jaar heb ik sinds kort weer een pup in huis, je kunt wel zeggen dat me dat bezighoudt. Een Patterdaleterriër: een roodbruine schoonheid met mosterdgele ogen die heerlijk aan het puberen is. Het klikte meteen tussen ons. Ik ben verder gek op lezen. Boeken over geschiedenis en politiek en veel meer onderwerpen, maar geen romannetjes. En ik houd van koken en kookboeken verzamelen.’ •

RODE
DENKERS

DEEL 11
JACOB MOLESCHOTT

GOED DENKEN BEGINT MET GOED ETEN

Wie helder wil nadenken moet gezond eten, vond de Bossche filosoof Jacob Moleschott. In de negentiende eeuw was hij de eerste wetenschapper die aandacht vroeg voor 'heel de mens', dus ook voor de materiële voorwaarden voor het denken. Deze bijna vergeten socialist streed voor de emancipatie van gewone mensen en stond aan het begin van onze latere verzorgingsstaat.

De SP zamelt voedsel in voor de stakende havenarbeiders in Rotterdam, tijdens de slepersstaking van 1979.

Jacob Moleschott werd in 1822 geboren in Den Bosch, op 9 augustus is dat precies 200 jaar geleden. In veel andere landen is deze Bosschenaar een beroemdheid – in de universiteit van Rome staat zelfs een borstbeeld van hem – maar in ons land is hij bijna vergeten. De SP in Den Bosch vroeg aandacht voor deze socialist en kreeg daarvoor steun in de gemeenteraad. In augustus wordt in Den Bosch van alles georganiseerd om Moleschott te eren en de socialist zal een blijvende herinnering krijgen, in de vorm van een kunstwerk gemaakt door jonge kunstenaars.

Mensen hebben een geest en een lichaam. In de kerken en in de wetenschappen is altijd veel aandacht geweest voor onze 'ziel' en vooral voor de moraal: regels en voorschriften die vertelden hoe je een 'goed' mens kon zijn en hoe je jezelf diende te gedragen. Als je rijk was en goed opgeleid, dan was dat veel gemakkelijker dan als je arm was en ongeschoold. Deze heersende moraal in de samenleving kwam goed uit voor de machtigen, maar veel minder voor gewone mensen. Als je geen werk en inkomen had was dat vooral je eigen schuld – zo was heel lang de gedachte.

Moleschott stelde de geest en het lichaam op gelijke hoogte en liet zien hoe goed onderwijs, maar ook fatsoenlijk wonen en gezond eten voorwaarden zijn voor de intellectuele en morele ontwikkeling van mensen. Hij was een filosoof die keek naar heel de mens en hoe wij allemaal onderdeel zijn van dezelfde natuur – en onderhevig zijn aan dezelfde natuurwetten. Mensen

waren van nature ook gelijkwaardig, of je nu rijk was of arm, man of vrouw, wit of zwart. Een heel revolutionaire gedachte, in een tijd dat je afkomst nog altijd je toekomst bepaalde.

Deze ideeën over de gelijkwaardigheid van mensen waren zelfs zo gevaarlijk dat op universiteiten in ons land voor Moleschott geen plek was. In Duitsland en Zwitserland bleken zijn ideeën ook te radicaal om les in te mogen geven. In Italië was hij wel op zijn plek en daar werd Moleschott hoogleraar en senator. Hier werd hij de eerste politicus in Europa die pleitte voor kiesrecht voor vrouwen. In de socialistische beweging in ons land werd Moleschott een held: Ferdinand Domela Nieuwenhuis vertaalde zijn filosofie in voor gewone mensen toegankelijke teksten.

De overheid gaat niet over wat mensen denken, maar moet wel de materiële mogelijkheden bieden zodat mensen zich kunnen ontwikkelen. Gezond eten, fatsoenlijk wonen, goed onderwijs. Deze filosofie van heel de mens was in de negentiende eeuw bijzonder, maar werd in de twintigste eeuw gemeengoed. Ze staat aan de basis van sociale wetgeving en de verzorgingsstaat zoals we die later hebben opgebouwd. Het idee dat de politiek de voorwaarden moet bieden zodat ieder mens gelijke kansen krijgt, staat nog altijd centraal is ons beginselprogramma *Heel de mens*. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

DE GROTE SP-ZOMERPUZZEL 2022

Met dit jaar als thema 'Oekraïne' is de zomerpuzzel van de Tribune opgedeeld in 12 categorieën, telkens bestaand uit 2 vragen. De beide vragen (a. en b.) binnen elke categorie geven eenzelfde letter als oplossing. In totaal zijn er dus 24 vragen, voor een totaal van 12 oplossingsletters. Het Oplossingswoord is een woord bestaand uit deze 12 letters. Van iedere categorie dient u de bijpassende letter over te brengen naar het gelijkgenummerde hokje in de Oplossingstabel. Bij iedere vraag staat verder tussen teksthaakjes aangegeven op welke plaats in het antwoord de letter voorkomt. Spaties tellen niet als letter, en een (lange) 'IJ' is 1 letter. Voorbeeld: de gezochte letter in '3 van 5' (letters) bij het fictieve antwoord '(Karel de) Grote' is een 'o'. Behalve indien anders vermeld wordt bij personen de *achternaam* gevraagd. De fotosetjes: a. is altijd de afbeelding links; b. is rechts. U kunt uw oplossing (alleen het woord van 12 letters uit het schema) opsturen naar de redactie van de Tribune. Goede vakantie en veel puzzelplezier!

CATEGORIE 1

- Het kasteel hier, aan de rivier de Stubla, is een van de oudste in Volynia (15e en 16e eeuw). Nabij de stad ligt ook de 'Tunnel van liefde', een stuk spoorweg omsloten door bomen, geworden tot een favoriete plek voor geliefden. Welke stad? (6 van 6)
- In Wolynië, in het westen van Oekraïne, schildert men een aardig eitje! (5 van 7)

CATEGORIE 2

- Oekraïense ... ; architectuur- en kunststroming uit de 17e en 18e eeuw, ook vernoemd naar Ivan Mazepa, een hetman. Schilderkunst van het Holenklooster maakt er deel van uit. (5 van 5)
- Beide broers waren ooit wereldkampioen zwaargewicht boksen. Vitali werd burgemeester van Kiev. Volodymyr, ook bekend schaker en golf-professor, werd actief in de verdediging van die stad. (1 van 8)

CATEGORIE 3

- Gedurende een zevental eeuwen voor Christus verdreven zij o.a. de Cimmeriërs ten noorden van de Zwarte Zee, kregen een afkooptom in Palestina, en bereikten de Donau. De laatsten van hen werden verslagen op de Krim, door de Goten. Welk volk (of ook: verzameling van volkeren)? (4 van 7)]
- In 2022 won Oekraïne voor de derde keer het Euro Songfestival met het 'Kalush Orchestra', die dit nummer speelden. (2 van 8)

CATEGORIE 4

- De UNESCO heeft 16 van deze kerken van de Karpaten op de werelderfgoedlijst gezet – 8 in Polen, 8 in Oekraïne. Die van St. Joris werd gebouwd in de tweede helft van de 17e eeuw. Wat is de algemene naam van zo'n houten kerk? (4 van 7)
- Herkent u deze Jack Russell terriër? Naam betekent 'munitie' in het Oekraïens. Helpt mijnen opruimen. Heeft 'eigen' Instagram account. Kreeg op 9 mei 2022 een medaille van president Zelenski. (4 van 6)

CATEGORIE 5

- Een bewogen geschiedenis, zeker op een strategisch punt tussen Oost en West, leidt tot vele namen zoals Lwów, Leopoli en Lviv. Hoe was de naam onder Habsburgs bewind? (5 van 7)
- Als eerste Olympische kampioen(e) van een onafhankelijk Oekraïne, is deze kunstschaats-ster ook bekend als 'De Zwaan van Odessa'. (5 van 6)

CATEGORIE 6

- In 'Soldaat van Oranje' was het 'Scheveningen!'. Mensen uit Gilead probeerden er Efraimieten mee te ontmaskeren. De Oekraïeners gebruiken nu 'paljanytsja', de naam van een typische Oekraïens brood. Hoe heet zo'n uitspraak om aan te geven dat iemand wel of niet tot een groep behoort? (3 van 9)
- Doorverhuisd naar eerst Londen en daarna Los Angeles is deze van oorsprong Oekraïense actrice voorgedragen voor zowel de Saturn als Razzie awards aan de hand van haar optreden in 'The Fifth Element' (Luc Besson, 1997). MULTI PASS! (6 van 8)

CATEGORIE 7

- a. Deze 19e-eeuwse bard of 'kobzar' was een veelzijdig talent, en beschouwd als mede vormgever van de Oekraïense taal. Hij was politiek actief, kunstenaar, schrijver en dichter. De titel (ook zijn eerste verzameling poëzie) wordt gezien als symbolisch voor de wederopstanding van de Oekraïne. (9 van 11)
- b. Een postzegel werd uitgegeven nadat de – later tot zinken gebrachte – Russische 'Moskva' de verdedigers weliswaar tot overgave dwong, maar niet voordat er een kleurrijk antwoord werd gegeven door de Oekraïners. Welk eiland? (7 van 13)

CATEGORIE 8

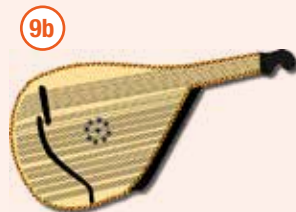
- a. De Trypillia-cultuur, in Oekraïne genoemd naar het gelijkname dorp, reikte van Roemenië tot de Dnjestr. De periode (een paar duizend jaar geleden) was het laat-...? (3 van 11)
- b. Vincent van Gogh verhuisde naar elders. Zo ook de auteur van 'Dode Zielen', die naar Rusland ging. Het werk, overigens goeddeels geschreven in Rome, gaat over ene Tsjitsjkov die probeert overleden lijfeigenen te verpanden. (4 van 5)

CATEGORIE 9

- a. Zoals ook nu Oekraïne voorzag deze natie op de Krim en aan de Zwarte Zee andere staten van graan, o.a. Athene. Het bestond (o.a. als vazal van het Romeinse Rijk) vanaf de 5e eeuw voor Christus tot de 5e eeuw na Christus. (7 van 17)
- b. Oekraïens tokkelinstrument dat rond 1700 5 tot 12 snaren bezat, inmiddels zijn dat er 31 tot (concertversie) 68. Bespeeld door 'kobzaren'. (5 van 7)

COIN OF EUPATOR.
Eron: W. Smith, art. Eupator, in W. Smith, A.A. dictionary of Greek and Roman biography and mythology, II, London, 1870, p. 96.

CATEGORIE 10

- a. De geesten van Oostenrijkse soldaten spoken er nog, in dit gelijknamige fort bij ... in het Rivne district. Als verdedigingswerk van het Russische Rijk werd het bezet door Oostenrijk-Hongarije en door Polen. Het diende als pakhuis, gevangenis, en bleek te vochtig voor het opslaan van ingeblikt voedsel. (5 van 9)
- b. Regisseur van o.a. 'Liefdesfruit', 'Arsenaal' en 'Bevrijding' kreeg ruzie met Stalin en werd na diens dood door nota bene Nikita Chroesjtsjov gerehabiliteerd. (8 van 9)

CATEGORIE 11

- a. De oorspronkelijke kathedraal, in Kiev, werd op last van de Russische autoriteiten afgebroken in de jaren '30, maar herbouwd na de Oekraïense onafhankelijkheid in 1999. Beroemd om de gouden koepels. Welk gebouw(encomplex)? (9 van 16, 2e deel van de naam)
- b. Kozakkendans begon als mannelijke (want: legergebonden) feestviering maar werd steeds meer divers, waarbij improviserende elementen door de tijd heen ook 'ingepland' werden. (5 van 5)

CATEGORIE 12

- a. Stad, zo oud als Kiev, is opgenomen in de lijst van '7 wonderen van Oekraïne'. Het enorme kasteel met oorspronkelijk twaalf torens beschermde het door de eeuwen heen. De Turkse Brug herinnert nog aan een korte Ottomaanse overheersing. (6 van 8, 2e deel van de naam)
- b. Op haar 91e verjaardag prees president Zelenski haar 'Kracht en talent die nooit aflaten te fascineren en inspireren'. Wie is deze dichteres, een van de zogeheten 'Zestigers'? (3 van 8)

OPLOSSINGTABEL JULI/AUGUSTUS 2022

Oplossingstabel Zomerpuzzel 2022											
10	9	7	12	3	11	4	8	1	6	5	2

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 25 augustus 2021 naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden. Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

OPLOSSINGEN JUNI 2022

CRYPTOGRAM

Horizontaal

- 3) Sixpacks 7) Altpartij 9) Gedragsregel 12) Herhaalprik
14) Idem 15) Tussenpaus 16) Aard 17) Gereed.

Verticaal

- 1) Achterpagina 2) Oss 4) Internetmuur 5) PVA 6) Banen 8) Fluitisten
=10) Gehaast 11) Gipskamer 13) Beeld.

WINNAAR JUNI 2022

De winnar van de junipuzzel 2022 is H. Tepper uit Groningen.

THEO DE BUURTCONCIERGE

